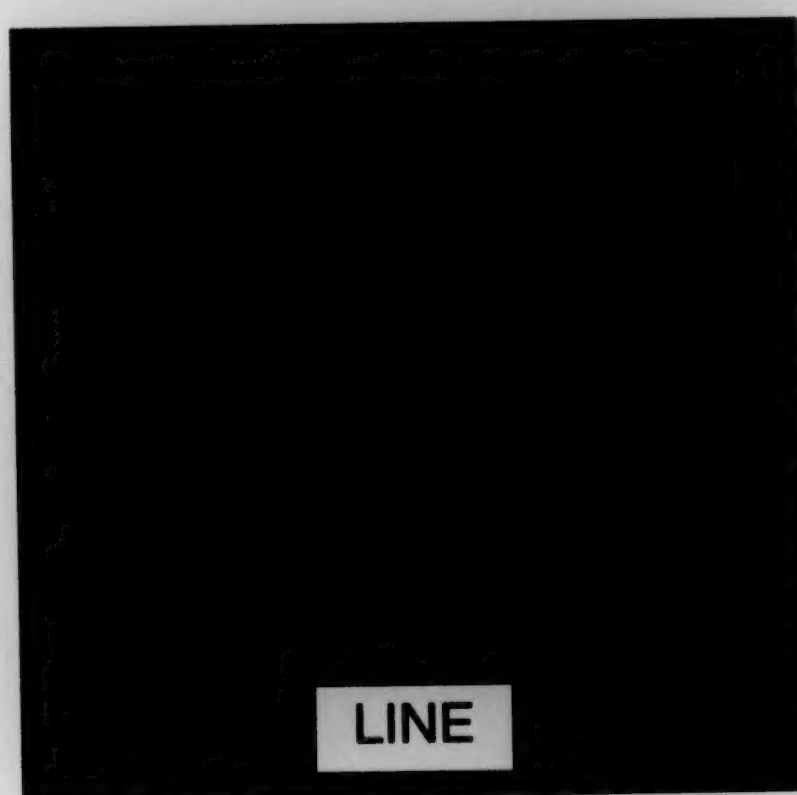
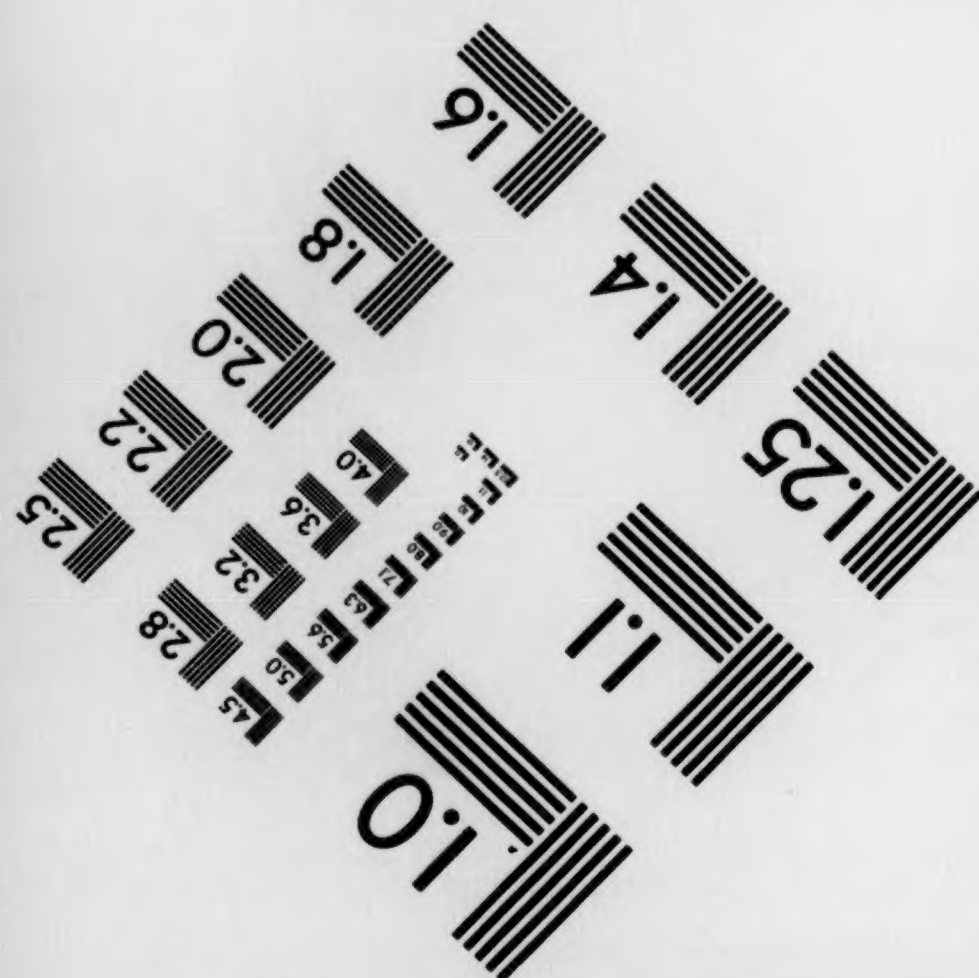
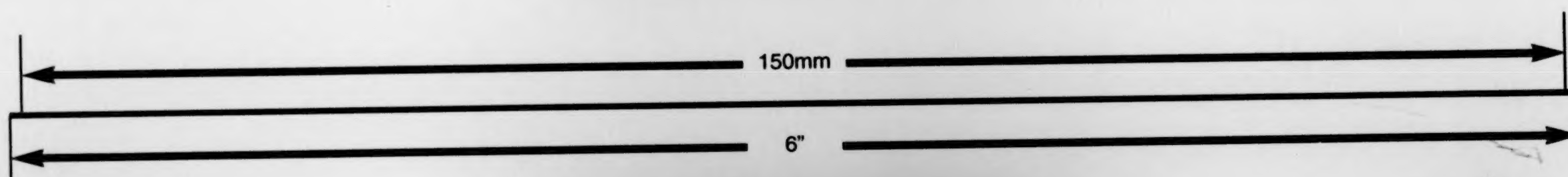
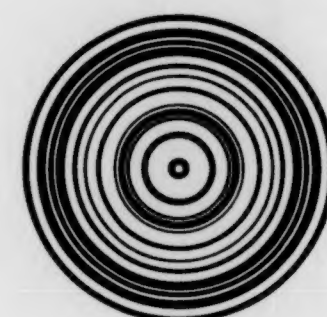
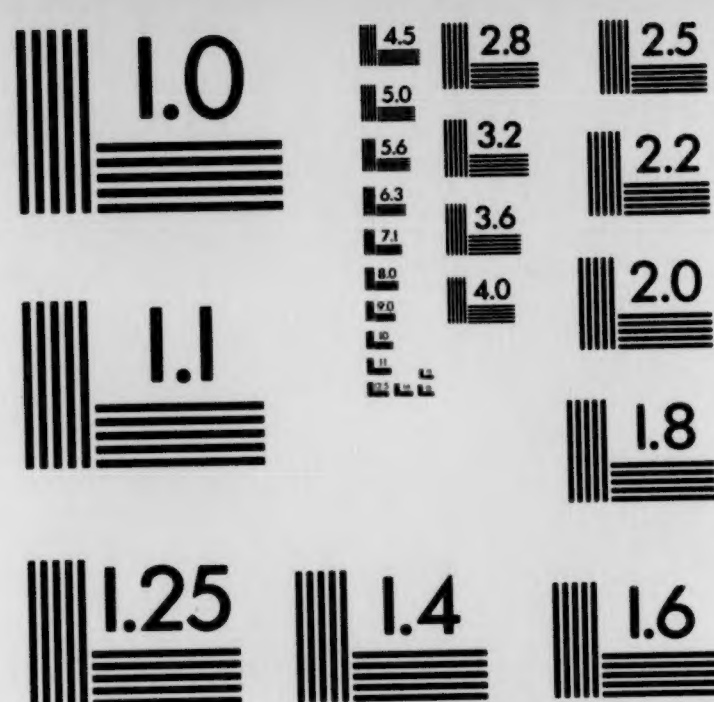
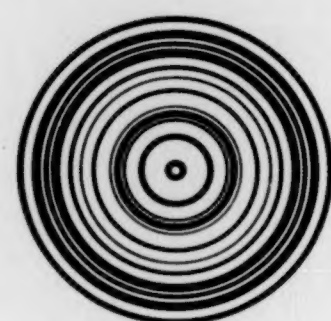
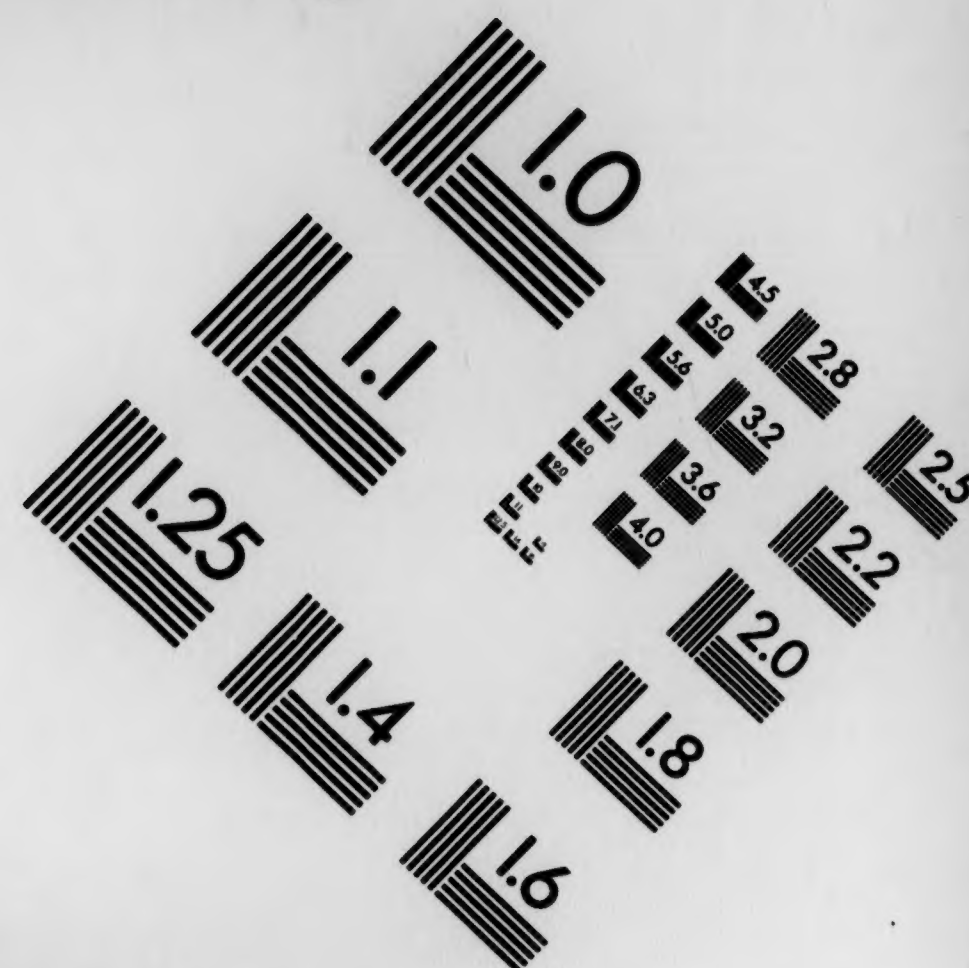
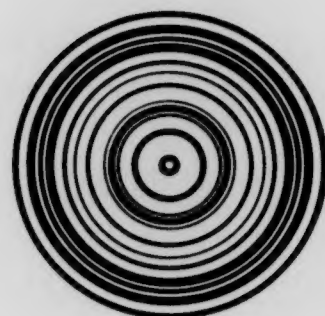
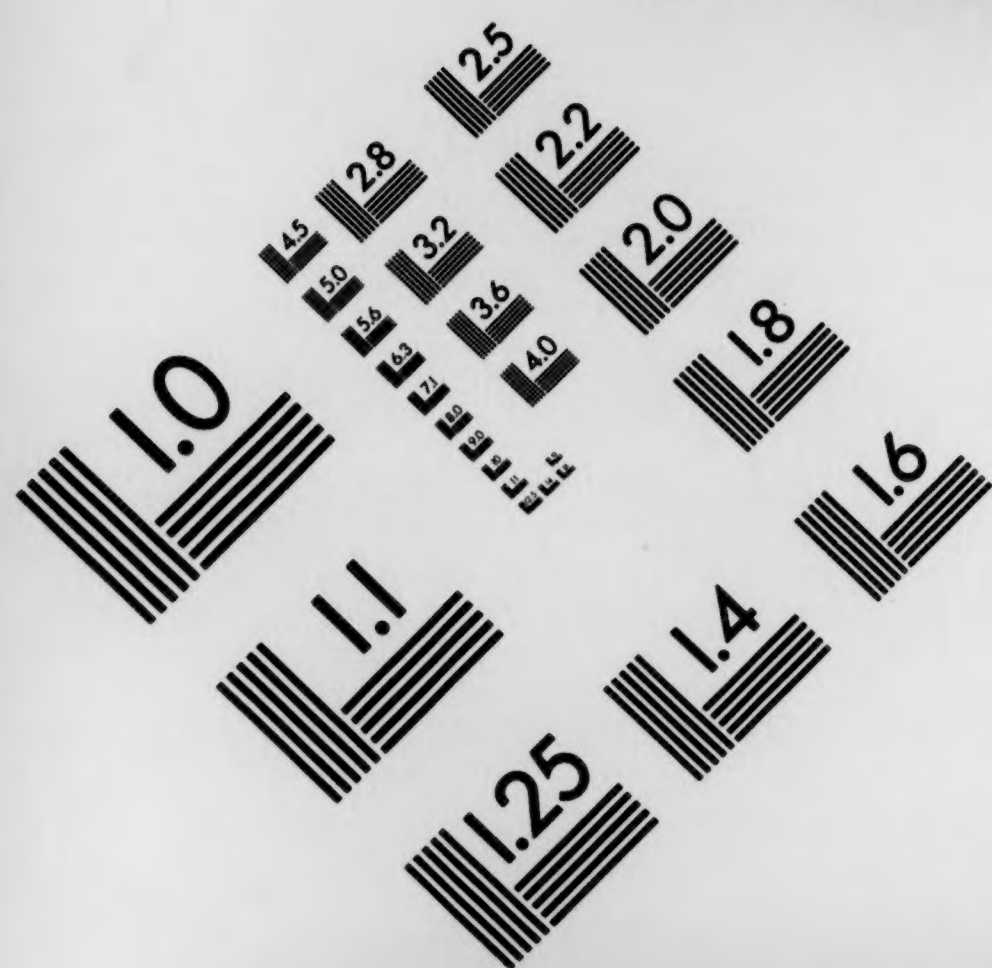

START

THE NATIONAL ARCHIVES
COLLECTIONS
SERIALS
ACQUISITION
DIVISION
WASHINGTON, D.C. 20540

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.
Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

A-2289 CAT 800 7403 Rev. 2/00 @ Eastman Kodak Company, 2000 Printed in U.S.A.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING

Microfilmed 2005
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH DRAMA

PRESERVATION

PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-2005-1915.31

Latayner, Yosef.

**Dos Yudishe herts : a
komishe operete : in fir
akten un zibn bilder.**

Varsha, 1913.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005- 1915.31

Latayner, Yosef, 1853-1935.

Dos Yudishe herts : a komishe operete : in fir akten un zibn bilder.

Varsha : Gitlin, 1913.

71 p.

1. Musicals. 2. Yiddish drama.--lcsh
I. Poland-Warsaw

ID : NXYH03-B3300
CALL #: /60702

CC: 9114

DCF: [HBR]

Reduction ratio

x10.0

י. לאטיינער.

דאס יודישע הערץ

א קאמישע אָפּערעטע

אין 4 אַקטען און 7 בילדער.

הויפטפערקויף:

בוכהאנדלונגס-פערלאג א. גיטלין, ווארשא,

נאלעווקי, (איוואנאווסקי באזאר).

1913.

ווארשא

DRUK. SCHRIFTGEGEVEN WARSZAWIE

2/60702

פערזאנען:

למד אקדעמיע
 סערקעלע זיין צווייטע פרוי
 דינהלע זיין טאכטער פון דער ערשטער פרוי
 יעקב שמערען אמאלער איהר חתן
 ראזא סערקעלעס טאכטער פון ערשטען מאן
 הערמאן ראזעס מאן, יעקב'ס פריינד
 פעטער משה פון ביטשויטש סערקעלעס ברודער
 פאולא פאפעסקא ארייכע באיאריין
 וויקטאר | איהרע קינדער
 לידא |

קאמיסאר, דיענער
 (ארט דער האנדלונג דומעניען)

ערשטער אקט.

אגארטען. בענק. מישלער. פערשיידענע אויסריכטונגען. דער
 אריינגאנג צו דער קרעטשמע לינקס פון פובליקום. פויערען. פויערמעס,
 וועלכע ביי די מישלער, טרינקען און זינגען ווערן פרעהליך.

כאָהר (זינגט):

זינגען טאנצען זיך אמוזירען נאך בעסער קאן נאר נישט זיין.
 דאן קאן מען זיך נישט פיהלען — נאך א הייבש ביסעלע וויין.
 נון זאלען וויר נישט קלערען פיער — נור טרינקען אלע אהן
 אויפהער.
 איידער ביי זיך און דער שטיל — זאל מאכען זיין פראש
 לעער.
 נו, נו, טרינקט, טרינקט, נאר אהן אויפהער, נו, טרינקט.
 ווע טרינקט.
 נו, נו, זינגט, זינגט, נאר וואס מער פרעהליך זאלען
 מיר נאר זיין.
 קיינע זארגען נישט דערמאנען. נאר טרינקען יעצט פרייע
 לייך מונטער ביי צו לעצט.
 מענער: נו, נו, קינדער, שמעהט נישט אצונד.
 פרויען: מיר טרינקען אלע פאר אלעמענס געוונד.
 אנדערע: און און פערנעסט נישט אצונד. מיר טרינק-
 קען אויך פאר אייער געוונד.
 פייגל, טאנצען, אב.

175

אויפטרייט למך.

ל מך : געלויבט איז השי"ת ! איך האב היינט א שטייגער
וונטאג. שוין לאנג ניט געהאט אזא שפע. אבער מיעד בין איך
יין א פערד להבריל. (הינטער די קלויסלעך).
ל יד א : מוטער, היער קאנען מיר אמווענגסטענס אויסרוהען.
(שפרינגט אויף).

ל מך : אה, שפאנגעל נייץ פנים'ער, זי ווייזען אויס ווי
פריצים, ווי קומען צו מיר אועלכע געסט ? נישט אנדערש נאך
זי זענען פערבלאנדזשעט געווארען. בקיצור, זאל זיין פון א קאזאק
אבי צום לעכען. (בלויבט פון ווייטען ווי מיט מורא).

אויפטרייט וויקטאר.

וויקטאר : וואס ווילסטו, יודע ?
ל מך : (שטיינערט מיט שרעק) : וואס איך וויל ? פערקעהרט,
איך וויל דאך איך פרעגען וואס, איהר ווילט ?
וויקטאר : מארש הינאויס, יודע !
ל מך : אבער איך בין אלץ פון דאנען דער...
וויקטאר : יודע ! ביזטו טויב ? פאק דין הינאויס פון
הייער !

ל מך : (אפמערט) : אזוי פילעל חוצפה קאן מאקן נאך האבען
א שטיגען פון מאמעלינג-לאנד. הערט, איך בעט איך, ער קומט
צו מיר צו גאסט און ווארפט מיך ארויס.
וויקטאר : הינאויס, האבען איך געזאגט, יודע. (שראגט
איהם מיט דער ברייט).

ל מך : אזוי שלעכט !

ל יד א : וויקטאר, די מוטער איז דאך דורשטיג.

וויקטאר : קעלנער.

ל מך : הא ?

וויקטאר : וואו איז דער קעלנער ?

ל מך : אויף קיין קעלנער טראגט מיר ניט דער משא מתוך

אין איך אלץ בעדיען מיינע געסט !

וויקטאר : זי וויל אלץ...
ל מך : דער בעל-הבית אלץ. רבש"ע אוודאי בין איך
אלץ דער ווירט.

וויקטאר : הא, הא, מוטער, שוועסטער ! זעהט נאך
דעם ווירט פון דאנען פון, טיפפל ! דאס איז דאך איין יודישעס
לאקאל. קומט וועק פון הייער.

ל יד א : יודיש, אדער טערקיש, די מוטער איז דורשטיג.
קעלנער געבען זי אונז איינע לימאנאדע אדער צוויי... געבען
זי אונז צוויי לימאנאדע, און פרעגען זי מיין ברודער וואס ער וויל ?
וויקטאר : נו, וואס ווילסטו יודע ?

ל מך : עס זאל דיר נאך אנגעהן, וואס איך וויל דיר,
נא דיר פלוצים אזא שפע. אזוי שלעכט ! (אב).

ל יד א : וויקטאר, פארוואס פערשאפטסטו אונזער מוטער
אזוי פילעל שמערצען.

וויקטאר : איך ? וואסמיט ?

ל יד א : דו מינסט, אז מיר האבען ניט געזעהן, ווי דו האסט
דעם אריימען מענשען געשלאגען ?

וויקטאר : בלויז צום שפאס !

ל יד א : איינען מענשען וועט צו טהון איז ביי דיר נאך
א שפאס.

וויקטאר : אבער ער איז דאך בלויז א יודע ! (ער וויל אפ-
געהן).

אויפטרייט למך.

מיט לימאנאדע, וויקטאר שראגט איהם ארויס פון דער האנד. (אב).

ל מך : (בלויבט פערצווייגעלט) : אזוי שלעכט !

ל יד א : זאגט איך ניט, מוטער מענטש, איהר קריגט פאר
אלעם בעצאהלט.

ל מך : די 2 נקבות געפעלען מיר שוין בעסער (אב).

ל יד א : מוטער ! דו ווייסט ווארום אונזער וויקטאר איז אזוי

בעז אייז יודען די לעצטע צייט ?

פאפאס קא : פארוואס, מיין קינד ?

ל י ד א : ווייל צווישען אלע סטודענטען אין דער קונסט-
אקאדעמיע, וואס עס איז מיאוס דורכגעפאלען, דאס איז אויפער-
וויקטאד. און אויפגענומען געווארען איז דאס בילד אפגעשטען פון
דעם יודען יעקב שטערען :

אויפטריט למך . (מיט דימאנארע).

ל מ ד : ווי קומט זי צו דערמאנהען מין יענקעלעס נאמען ?
(מראגט צו).

ל י ד א : הערר ווירט, היער האבען זי פאר די דימאנארע.
קארעקט ?

ל מ ד : א שטענעם דאנק ! (אפארט). אנאנץ נישקשה'דיג
שיקסעל, זי איז שוין דוקא גיט שלעכט (אב).

פ א פ ע ס ק א : מין קינד, עהרצעהלע מיר ווענען דאס
בילד וואס די האסט געזעהן.

ל י ד א : יא! איך בין געווען אין דער אקאדעמיע אויף דער
אויסשטעלונג, אה, עס איז וואונדערבאר, אלע בעזוכער האבען
געוואונדערט דאס בילד.

פ א פ ע ס ק א : וואס שמעלט דען דאס בילד פאר ?

ל י ד א : שמעל דיר פאר, מוטער, איין צימער, אין צימער
א וועגעלע, אין וועגעלע ליענט א קינד, און אייננע פריוו, ווי עס
ווייזט אויס די מוטער פון דעם קינד צו זיין, געזענעם זיך מיט
דעם קינד. דאס קינד שטרעקט אויס די הענטלעך גלייך ווי עס
וואלט געבעטען מיט ווערטער: מוטער געהט מיך מיט. די
מוטער אבער מהוט דאס גיט, דען ווי עס ווייזט אויס האט די
מוטער גיט ליעב דאס קינד, ווייל זי האט עס אנגעזיין. דען איך
דער הינטערנאנד זעהט מען האלב אפען די מהיר און עס ווארט
אין עלענאנטער יונגער קאוואליער, אויף וועמענס געזיכט בעמערקט
מען, אז ער איז אונגעדולדיג, און ווי עס שיינט ווארט ער אויף איהר
! וואל מיט איהם געהן. דאס בילד הייסט, די זיידע מוטער.
מען לויבט זעהר שטארק דעם קינסטלער. איך האב אויך בע-
קאנטשאפט געמאכט מיט דעם קינסטלער. מוטער, ער איז אווער-

טענער מענטש. (אין דער צייט קומט אן יעקב און וויל געהן אין קרעטשמע).
מוטער, דאס איז ער. הערר שטערען, אזוי פערטייעלט איז געדאנקען ?
ענטשולדיגט ?

י ע ק ב (בעמערקט): גומען טאג, פרייליך פאפעסקא !

ל י ד א : ערלויבט מיר אייך פארצושמעלען מינע מוטער.
איך האב מינע מוטער ערצעהלט פון איירע וואונדערבארעם בילד און
זי איז זעהר נייגערדיג אייך קענען צו לערנען. מינע מוטער, [הערר
שטערען]. (בעמערקט וויר).

י ע ק ב : זעהר אנגעהנעם.

פ א פ ע ס ק א : וואלט איהר אונז געזעשעפט ליסטען, הערר
שטערען ?

י ע ק ב : דאנקע.

פ א פ ע ס ק א (קוקט די גאנצע צייט אויף איהם פארשענד):
מינע טאכטער איזט זא בענייטערט פון איירע בילד, דאס זי
האט מיך ווירקליך נייגערדיג געמאכט. ענטשולדיגט, הערר שטערען,
זי קומט איהר פלוצלונג צו זא איינער אירע, גראדע זא איין
בילד צו שאפען ?

ש ט ע ר ען : ווייל דאס איז איינע וואהרע בעגעבענהייט,
מאדאם פאפעסקא, נאך אלס קינד, פלעגט מין גאטזעליגער
פאטער זעהר אפט דערפון רעדען.

פ א פ ע ס ק א (אונבעטראכט): איינער פאטער פלעגט דערפון
רעדען, האט עס איהם אלליין פאסירט ?

י ע ק ב : אה, בעהיטע! גיט מינעם פאטער, נאך איין
פריינד פאן איהם. אבער וואהרשיינליך איז יענער אונגליקליכער
געווען מין פאטערס בעסטער און אינטיםטער פריינד, דען יעדעס
מאד ווען מין פאטער פלעגט דאפאן רעדען האבען זיך געגאסען
טרעהרען פון זינע אייגען. און ער פלעגט דאבין אויפצימערן.
גראדע ווי עס וואלט איהם אלליין פאסירט, דארום האט עס זיך
אזוי מיעף איינגעפרעגט אין מין געדעכטניס, דאס יעצט אלס מאלער
האב איך די גאנצע בעגעבענהייט אזוי פארנעשטעלט אין מין
בילד.

פ א פ ע ס ק א (פריידיג): און יענער פריינד, און דאס פער-

רעסענע קינד און דעם קינדס מוטער איז איך נישט בעקאנט ווער
זי זענען. און אויב זי לעבען נאך?

יעקב: נין, מאדאם פאפעסקא, מין פאטער האט נישט
אירגענד וועלכען נאמען עראינערט, דארום וויס איך נישט ווער
זי זענען. און אויב אירגענד ווער פון זי לעבט... (זי פארט און
אונטערט ער שפרינגט אויף בעזארגט):

יעקב: מאדאם פאפעסקא שיינט אונזאָהל צו זיין.
לידא: מוטער, וואס איז דיר? אייער עהרצעהלונג האט
איהר זעהר אנגעגריפען. אזוי ערשט, אזוי בראו איז מינע מוטער.
יעקב: אכן אויגענבליק. וואלען זי געפֿעלונגס אננעהמען
די זעלבע פאזיציאן ווי צו פאָר. וועלכעס הערליכעס בילד,
(נעהמט פאפיר).

לידא: הערר שטערען, וואס ווילט איהר משהן? איהר
געהט אונז מאַרען?

יעקב: ענטשולדיגט, מינע דאמען, עס איז פֿולליכט איינע
פֿרעגהייט פֿון מיר, אָבער אלס קינסטלער בין איך פֿון דעם בילד
זאָ בעצויבערט, דאָס איך מעכטע נור פֿון איך איינע סקוצע
מאכען, די אורזאכע דאפֿאן וועל איך באלד ערקלערען. זיט
איך בין פֿערטיג געוואָרען מיט דעם בילד פֿון איין זינגער מוטער
וועלכעס איז יעצט אויף דער אויסשטעלונג אין דער אקאדעמיע,
טראָג איך מיר ארום מיט דעם געדאנק צו מאַלען איין אנדער
בילד, גראַדע דאָס געגענטהיל, געהמליך, איין בילד פֿון איינער
צערטליכען מוטער, וועלכע איז איהר קינד איין שוין-ענגעל.

אויפֿטריט וויקטאָר.

וויקטאָר: גראַדע ווי איך וואָלט געוואוסט, אז איך וועל
איך נאָך דאָ געפֿונען.

יעקב: סערוואַס. קאַלעגע!

וויקטאָר: אמן יודע איז נישט מין קאַלעגע.

פאפֿעסקא: וויקטאָר! הערר שטערען! איך ביטע איך
אום ענטשולדיגט פֿאַר מין אונערצויגענעם זאָהן. (ער קושט איהר
האנט).

וויקטאָר: יודע! ווי וואַנסטו מיט דינע לופֿען צו ביי-
דיהרען די האַנד פֿון מינער מוטער?
לידא: וויקטאָר:

וויקטאָר: ווען אָבער דו ווילסט דורכאויס און בערייה-
דונג קומען מיט איינער באַיאַרין-האַנד, זאָ וואָלסטו מין קריסטליכען
האַנד פֿיהלען אויף דיין יודישער באַק. (ווייז איהם פאטשען).

יעקב: הערר פאפֿעסקא! איך וויל איך נאָר דאָרויף אויפֿ-
מערקזאם מאַכען, דאָס פֿאַר איך שמעהט אמן מאַן נישט קיין
פֿיגלינג, און ווען איהר בעקומט נישט יעצט פֿון מיר אמן וואָלכען
אנטוואָרט ווי איהר פֿערדיענט איז דאָס נאָר אויס רעספֿעקט פֿאַר
דינע דאמען, וועלכע אייערע ליפֿען רופֿען מוטער, אָבער זאָנען מיר
איך איך, דאָס און אייערעם הערצען פֿעהלט יערעם געפֿיהל פֿון
אכטונג וואָס אמן קינד איז שולדיג זיין מוטער.

וויקטאָר: יודע! ביזט נאָך מיט מיר נישט פֿערטיג, מיר
וועלען זיך נאָך בעגעגען. (אָב).

פאפֿעסקא: איהר געהט שוין, הערר שטערען? ווילט
איהר נישט פֿאַרטוועצען? אכטעט נישט מין זאָהנס בענעהמונג און
זעצען זי פֿאַרט.

יעקב: איך בין צוואַר נישט אויפֿגעלעגט נאָך דינעם פֿאַר-
פֿאַל, דאָך איז דאָס בילד זאָ הערליך, דאָס איך קאָן מיר נישט וועקן
רייסען. אַזאָ נישט, זעצען וויר פֿאַרט, זייען זי נור גאנץ-רוהיג.
(פֿאַרט, וויינט ויך אונטער).

פאפֿעסקא: ערלויבט, הערר שטערען, וואָס איז דאָס
אייגענטליך פֿאַר אמן ליעד, וואָס איהר זינגט יעצט?

יעקב: דאָס, מאדאם פאפֿעסקא, איז מין וויענע-ליעד, מיט
וועלכען מינע מוטער פֿלעגט מיר איינשלעפֿערן לויט מין פֿאטער
האט מיר ערצעהלט.

פאפֿעסקא: לעבט אייער מוטער נישט מעהר?

יעקב: נין.

פאפֿעסקא: און אייער פֿאטער?

יעקב: אַריבער פֿאטער! זי גרענצלאָז האַט זיין ליבע
געמוזט זיין צו זיין פֿרוי, מינער מוטער! דען נאָך איהר מוירט

האט ער ביי מיר מוטער שטעלע פערטרעטען און מיך איבער-
מיט דעם ווינגע-ליעד אינגעשלעפערט.

פ א פ ק א : ווי עס שינט האט איבער פאטער נאך איבער
מוטער זעהר לאנג געטרויערט.

י ע ק ב : אויב ער האט געטרויערט? מאדאם, ניע אין מיין
לעבען וועל איך פערנעמען, ווי איך האב איהם געטראפן ווערן
אין איהר געוועזענעם שלאף-זימער. ווינע צימערענדע הענד אויס-
געשטרעקט אין די לעערע לופט און אויס ווינעם הערצען האבען
ווי אויסגעריסען ווערטער, ווערטער, וועלכע האבען מיך געמאכט
שויערן, ווערטער, וועלכע האבען מיך געמאכט גלויבען, אז מיין
פאטער איז גיטעס געשטערבן. פארוואס האסטו דאס מיר גע-
טוהן? האב איך איהם געהערט יעמערליך קלאגען. פארוואס
קומט מיר אזא ביטערע שטראפע? בין איך דיר גלייכגילטיג גע-
ווען, אדער דיין קינד? מוטער, שלוכצענד האב איך מיך א וואך
געטוהן אויף זיין ברוסט: פאטער! צו וועמען רעדסטו? וועמען
מאכסטו פארווייפליך? מינע מוטער איז דאך שוין לאנג טויט.
דאן האט ער מיך ארומגעחאפט מיט ביידע הענד, מיך ווילד און
שטורמיש צוגעדריקט צו זיין ברענענדען קלאפענדען הארצען, מיך
גענומען אויף זיין שוים, מיך געקושט און געווינעט און מיר דאס
טרויעריגע ליעד געזונגען. און וועהרענד שטראמען פון הימע
טרעהרען זענען פון ווינע ברענענדע אויגען איבער מינע וואנגען
געפלאסען, פלעגט ער שלוכצענד אויסשרייען: קינד! ווען איך
האב מיין לעבענדע פרוי פערלוירען, לאז מיר און דיר ווענע-
סטענס איהן טריסט פונדען, אבער ווי עס שינט, האב איך איהם
נישט געקאנט אין גאנצען ערוועצען זיין גרויסען ביטערן פערלוסט.
דען ווען איך בין קיים 10 יאהר אלט געווארען, האב איך קיין
פאטער אויך נישט מעהר געהאט.

פ א פ ק א : איבער ערצהלונג האט מיך נאך היינט געטרויערט.
אז איהר האט מיך נייגערט געמאכט. ווילט איהר מיר דאס
גאנצע ליעד פארווינגען?

י ע ק ב : מיט פערנעמען, מאדאם, ווינט:
שלאף, מיין קינד, לוי, לוי, שלאף געזונד.

ביזט ווי א מלאך דיין פון זינד,
און איך דיין מוטער וועל ווינען דיר,
שלאף, מיין קינד, שלאף געזונד.
ווען דו וועסט גרויס ווערען
און איך וועל שוין נישט זיין.
שענק אויך דינער מוטער דינע טרעהרען,
דאס וועט מיך בעלעבען,
מיט שמראהלענדעם שיין,
דאס וועט מיר זיסע רוהע געבען,
שלאף, מיין קינד, לוי, לוי...
עביג געדענקען זאלסטו דיין מוטערס ליעד.
ווען נאט וועט דיר דאס לעבען שענקען,
האף און ווער נישט מיעה.
אך, מיין טייער קינד, ווען איך וועל שוין דא נישט זיין,
פערנעם אויך דאן נישט אן מיר,
לוי, לוי, לוי, שלאף איין.
(פאפעסקא פאלט אין אומאכט).

אב אין הייז טרע דריי.

אויפטריט סערקע.

שריינד פון קערער

ס ע ר ק ע : למך! וואו ביזטו ערגעץ? למך!
ל מ ד : (פון דרויסען): איך קום שוין, סערקעלע!
ס ע ר ק ע : וואס טוהסטו?
ל מ ד : איך געה צומאכען דעם קעלער!
ס ע ר ק ע : שוין?
ל מ ד : שוין, נאך אלעמען. שוין נאך דער שפע. (ווייז געט)
ס ע ר ק ע : למך! איך האב מיט דיר עפעס צו רעדען.
ל מ ד : אין דעם קעלער, סערקעלע!
ס ע ר ק ע : געה ווען מאך צו און קום באלד צוריק, למך, —
שיק מיר דערווייל ארויס אונזער טאכטער!

ל מ ד : וועמען ?

ס ע ר ק ע : ביזט טויב ? אונזער טאכטער שיק מיר ארויס.

ל מ ד : אבער, סערקעלע, גאט איז מיט דיר, חלום'סטו דען ?

אונזער טאכטער זאגסטו ? פון ווען ? פון וואנען ?

ס ע ר ק ע : יודישע קינדער ! מיין מאן איז משוגע געווארען

אדער זיך גלאט אנגעשפור'ט, שיק מיר ארויס אונזער טאכטער,

זאג איך, נו ?

ל מ ד : אבער, סערקערע, צו וואס טויג דאס שרייען, אז

מיר קאנען זיך אויסטענה'ן שטילערהיט, געדענקסטו, סערקערע,

ווען מיר האבען בירע חתונה געהאט, האסטו דיר מיטגעבראכט

דין טאכטער, און איך האב מיר מיטגעבראכט מיין טאכטער.

אבער אונזער טאכטער ? חא, חא, חא, אונזער טאכטער איז נאך

דערווייל אין הימל, איך ווייס ? אפשר וועט אונזער טאכטער

נאך אמאל געבוירען ווערען, בילעבען קיין וקנים זענען מיר נישט,

דערווייל איז זי נאך נישט, און אזוי איז נישט ווי-זשע קאן איך

זי דיר ארויסשיקען ?

ס ע ר ק ע : א וועהמאג דיר אין פוסק אריין מיט דינע

חכמה'לעך.

ל מ ד : איי שלעכט !

ס ע ר ק ע : דו מינסט, אז איך פערשטעה נישט דינע שטעב.

ווערטלעך ? ניעכסט מיר דערמיט אנצוהערען, אז איך בין צו דין

טאכטער א פערעמדע נישט מעהר ווי אשטויף-מאמע, אבער דיר אויף

צוועצעניש וועל איך דיר נאך היינטגען טאג בעהיזען, אז איך

זארג מיך פאר דין טאכטער, פונקט אזוי נישט ווי פאר מיין

טאכטער.

ל מ ד (טויף) : מיין טאכטער, דין טאכטער, למך, עפען

דיר נישט די אייגען, דאס איז עפעס נישט קיין גוטער סימן, סערקע-

לע וויל פרוצנים ווערען א מאמע צו דין טאכטער, איי שלעכט !

(אב)

ס ע ר ק ע (שריט נאך) : שיק זי ארויס.

אויפטריט דינה.

דינה : איהר האט מיר געוואלט עפעס זאגען, מוהמע ?

ס ע ר ק ע : וויי, מיין קינד, דינה'לע, וויפילעל מאל האב איך

דיך געבעטען, וואלטסטו מיך נישט רופען מוהמע, ווי מען רופט א

שטויף-מאמע, ווארום טאקע נאר איין גאט ווייסט דעם אמת, אז

דו ביזט ביי מיר ווי איין אייגען קינד, אט האט דין טאטע דאָרט

געזאגטען אויפ'ן אמת.

דינה (אפארט) : וואס איז היינט עפעס מעהר ווי תמיד ?

ס ע ר ק ע : הערסטו, דינה'לע, ער איז דא !

דינה : ווער ?

ס ע ר ק ע : ער ! דו ווייסט דאך, אז ער קומט אלע מאל

אדער מיט מחורה, איי, הלואי אן זיין שארען אויף אונז אלע

געזאגט געווארען, ער איז דאך איין אנגעדראכטע שוועסטער עושר,

און אלע מאל ווען ער קומט, ווייסטו דאך, אז ער שטעהט אין

ביי אונז, און אצונד איז ער וויעדער דא, און דאס מאל בערברייכט

ער דא לענגער ווי אלע מאל.

דינה : אבער, מוהמע'ניו, פון וועמען רעדט איהר ?

ס ע ר ק ע : פון איהם.

דינה : פון איהם. פון וועמען ?

ס ע ר ק ע : פון איהם, הער-זשע וויטער, ווייסטו פארוואס

ער בלייבט דאס מאל לענגער ?

דינה : פארוואס ?

ס ע ר ק : ווייל ער וויל חתונה האבען !

דינה : מול טוב, אבער איך ווייס נאך אליין נישט צו וואס

ערצעהלט איהר דאס מיר ?

ס ע ר ק ע (אפאט ווי ארום) : דינה'לע ! גליקליכע דינה'לע !

ביזט נאך אין א הייבעל געבוירען געווארען.

דינה : מוהמע, לאזט מיך אָב ! איהר וועט דאך מיך צע-

קוועטצען !

ס ע ר ק ע : פאר גדולה, דינה'לע ! זי שטארק, וואלטסטו קאנען

אויסהאלטען די גומע בשורה, דינה'לע, דער עושר, דער אריר.

דער נגיד ...

דינה : ווער ?

ס ע ר ק ע : מיין ברודער, משה פון ביטשומש! וויססטו מיט
וועמען ער וויל חתונה האבען נישט מיט קיין אנדערער ווי נאָר
מיט דיר ... איך האָב עס פֿריהער געוואוסט, אז פֿון דער גומער
בשורה וועסטו איבערראשט ווערען, וואָל איך דיר ברענגען וואסער?
דינה: נין, מוהמע, ויט איך נישט ממרית, איך דאנק
אויך.

ס ע ר ק ע : נישטאָ פֿארוואָס, קינד לעבען.
דינה: אמת, מוהמע'ניו, עס איזט טאקע נישטאָ פֿארוואָס,
גיהר האָט מיר גאנץ אומוויסנדיג שווער דערקוועטשט.
ס ע ר ק ע : וואָס הייסט אומוויסנדיג?
דינה: וויל איינער ברודער משה פֿון ביטשומש, קאָן נישט
ענדערמיר חתונה האבען מיט וועמען ער וויל נאָר נישט
מיט מיר.

ס ע ר ק ע : וואָס-וועט, דו ווילסט נאָך נישט? פֿרינצעמירקע!
פֿארוואָס?

דינה: וויל איך בין שוין אַ כלה פֿאַר אַינע אנדערען.
ס ע ר ק ע : אַ כלה פֿאַר אַינע אנדערען? און וויך נאָר ביי
קניעס נישט אָנגעפֿרעגט?

דינה: איך האָב מיר יאָ אָנגעפֿרעגט, ביים טאטען.
ס ע ר ק ע : לע (פֿערקאמפֿט דו אַרבעט): למך!
דינה: מוהמע'ניו, וואָס ווילט איהר דען האָבען פֿון מיין
געפֿאָגטען טאטען נעבעך?

ס ע ר ק ע : דאָס איז נישט געהערט געוואָרען, דו טאטע
מהוט מיט דיר אַ שידוך און פֿרעגט וויך ביי קניעס נישט אָן.
(שריט): למך!

דינה: אָבער, מוהמע, נישט דער טאטע, איך אליין האָב
מיט מיר אַ שידוך געמאָהן.
ס ע ר ק ע : דו אליין?

דינה: יאָ! איך אליין בין דאָס שרעקליך פֿערברעכען
בעגאנגען, און ערשט נאָכהער האָב איך דעם טאטען דערצעהלט,
און דער טאטע וואָל לעבען איז גאנץ צופֿרידען מיט מיין
געשטאָק.

ס ע ר ק ע : בין איך אויך אַ בעלן צו הערען דו געשטאָק.
ווער איז ער?

דינה: ער!
ס ע ר ק ע : ווער?
דינה: ער! איהר קענט איהם אויך, ער קומט יך
טאָג צו אונז אין רעסטאָראַן עסען מיטאָג.

ס ע ר ק ע : ווער?
דינה: ער!
ס ע ר ק ע : פֿון וועמען רעדסטו?
דינה: פֿון איהם!

ס ע ר ק ע : פֿון מיין ברודער משה פֿון ביטשומש?
דינה: נין, פֿון דעם סטודענט יעקב שטערען!

ס ע ר ק ע : ער? דער קינד? דער אַרומער סטודענט, וואָס
האָט נישט געהאט פֿון וואַנען אפילו פֿאַר זיין עסען צו בעצאָהרען?
דינה: יעצט אָבער האָט איהם גאָט ענדליך געהאַלפֿען.
יעצט איז ער פֿון אלע פֿראַפֿעסאָרען אנערקענט געוואָרען אלס
קונסטלער. יאָ, די ערעלע קונסט פֿון מאַלער האָט ער ער
לערנט און שוין מיט דעם ערשטען בילד, וואָס ער האָט געשטאָק
האָט ער וויך שוין געריהמט געמאַכט.

ס ע ר ק ע : שט נאָר! איך דערמאָהן מיר! די געסט, וואָס
קומען צו אונז עסען, האָבען עפעס גערעדט פֿון אַ בילד.

דינה (בעגרייפֿט): אָ, פֿון זיין קונסט-ווערק, די ווידעג
מוטער הייסט עס, און יעדער ווער עס זעהט עס איז אויסער וויך
פֿאַר בעוואונדערונג.

ס ע ר ק ע (שריט): טאָו, צו זיין קאָפּ!
דינה: פֿארוואָס שולט איהר איהם?

ס ע ר ק ע : וואָס דען, בעגרייפֿען וואָל איך איהם? הערט נאָר
וואָס אַ מענטשען פֿאַלט איהן אָנצופֿאַטשקען? אַט הענגען דאָך ביי
מיר אין שטוב אויך בילדער, אָבער וואָס פֿאַר אַ בילדער, די
קאנסט זי דאָך, למשל, דאָס בילד ווי המן הרשע ימח-שמו פֿיהרט
ברוכין ריטשענדיג אויף אַ פֿערד.

דינה: אַי איז דאָס אַ פֿערד!

ס ע ר ק ע : און דאס אנדערע בילד, ווי דור המלך שפיעלם אויף א צימבעל, און דאס צימבעל בילד, ווי אונזער מוטער חיה גיעט אדם-צו פערזענען... פון עץ הדעת, וואס-זשע לאכסטו? זעהסטו, ווען ער זאל האטש אונזלעך בירדער מאלען, ווער איז גיט קיין בעלן אויף-אוינע בירדער? אבער אבצומאלען ווי אפאסקורסטווע לאזט איבער אמאן מיט א קינד און אנטלויפט מיט אפאסקורניאק! פא! וועלכער משוגענער וועט אוינס ביי ויך און שטוב וועלען האלטען, ווער וועט איהם דערפאר געבען א צע-בראכענע מטבע? נאריש קינד, אויף וועמען ווילסטו אויסברעמען מיין בירדער משה פון ביטשומש.

ל מ ד (קומט און): איי שלעכט!

ס ע ר ק ע : שא. אט איז דוין טאטע אויך דא, הער-זשע. למך! איך רעד דא מיט אונזער טאכטער!

ד י נ ה : מוהמעניו, אום גאטעס ווילען, וואס ווילט איהר האבען פון מיין ארימען טאטען?

ל מ ד : שוין וויעדער מיט אונזער טאכטער! איי שלעכט!

ס ע ר ק ע : און איך גיעב איהר צופערשטען.

ל מ ד : איך האב אלסדינג געהערט.

ס ע ר ק ע : נו, וואס זשע זאגסטו?

י מ ד : וואס איך זאג? שלעכט! איך זאג אוי, סערקעלע, ערשט צוריק מיט א פאר חדשים האסטו צו מול חתונה געמאכט דוין טאכטער, האב איך מיך עפעס אריינגעמישט אין דעם שידוך פון דוין טאכטער? פאלגניזשע מיך, און מיט דוין גיט אריין אין דעם שידוך פון מיין טאכטער.

ס ע ר ק ע : שוין וויעדער מיין טאכטער, דוין טאכטער! הער-זשע, למך. (פערקאממעט די ארבעט).

ד י נ ה : מוהמעניו, אום גאטעס ווילען, וואס ווילט איהר האבען פון מיין ארימען טאטען?

ס ע ר ק ע : שא! פערגלושע מיר גיט די אייערען, וואס זשע קוויטשעסטו אזוי? איך האב דאך איהם נאך גארניט געטוהן! וויסטו גאר וואס? לאז מיך דא איבער מיט איהם אלליין.

ד י נ ה : איי, טאטעניו, קום בלייב גיט מיט איהר אלליין.

ל מ ד : האב גיט קיין מורא, קינד, און וועל איהר גארניט טוהן.

ד י נ ה : דאס ווייס איך, טאטעניו, אז דו וועסט איהר נאך גישט טוהן, אבער ווי דיר?

ל מ ד : נו, וואס האב איך מורא פאר איהר, ווי האט נאך ליעב אסך צו רעדען, ווי האווקעט, אבער בייםען ביסטו ווי גיט.

ד י נ ה : אבער איהרע הענד?

ל מ ד : נו, יא אזא טבע האט ווי: ווער עס רעדט מיטן מויל, און ווי רעדט מיט די הענד.

ס ע ר ק ע : נו, ביזט נאך דא?

ל מ ד : געה, קינד לעבען, שרעק דוין גיט, גאט איז מיט מיר. (דונה קאמט און צוזעהנד).

ס ע ר ק ע : הער-זשע, למך, נאך רעד איך צו דיר מיט גוטען, למך, פאר דוין קינדס אייגען לענגט אהן איצט!

ל מ ד : משה פון ביטשומש? איי שלעכט, אבער זאג מיר נאך, סערקעלע, פארוואס צאפעלסטו אזוי מיין קינד צו פערשליע-רען פאר דעם אלטען מאן?

ס ע ר ק ע : ראשית, פון איהר טובה ווענען, ווי פאלט דאך אריין אין א שטאלץ-גרוב, והשנית צוליעב דיר!

ל מ ד : צוליעב מיר גאר? איי שלעכט!

ס ע ר ק ע : מיין משה, דער אדיר, האט מיר צוגעשווארען, אז מיר וועלען פועלען ביי מיין דינה'לען, ווי זאל מסכים זיין צו דעם שידוך וועט ער אונז בירע אזוי גוט פערזארגען, אז מיר זאלען יך גיט דארפן מעהר פלאגען אויף אונזער שווערע פרנסה, גאט זאל מיך גיט שטראפען פאר די רעד! (וויינט). מינסכו, אז מיר טהוט גיט וועה דאס הארץ, ווען איך גיעב א קוק אויף דיר ווי אפגעמוטשעט דו זעהסט געבען אויס (חליפעט). אדרבא, זאג אלליין, איז עס דען פאר דוין פח אזוי שווער און ביטער צו הא-רעווען, וואס-זשע זאגסטו, למךניו?

ל מ ד : וואס-זשע זאל איך זאגען, סערקעניונו!

ס ע ר ק ע : וועסטו ווי צורעדען צום גוטען?

ל מ ד : יא, סערקעלע.

ס ע ר ק ע : און וי זאל ווי צוים גיכסטען געהן צו דער חופה ?
 ל מ ד : יא, סערקעלע.
 ס ע ר ק ע : וועסטו איהר הייסען ויין א גוט קינד ?
 ל מ ד : יא, סערקעלע.
 ס ע ר ק ע : מיט מיין ברודער משה פון ביטשומש ?
 ל מ ד : נין, סערקעלע !
 ס ע ר ק ע (מיט א גוואלד) : נין ? נין ? בין איך נישט א נאר.
 חאט איך שריי ?
 ל מ ד : דאס פֿרעג איך אויך !
 ס ע ר ק ע : נו, ווען וי איז א קינד אין האט קיין שכל נישט,
 און דער טאטע איז נישט מער ווי א ציגענענע באקע, ווייזשע בין
 איך ? איך איהר מאדע ?
 ל מ ד : איז א וועהטאג און דער טאטע !
 ס ע ר ק ע : און ווען איהר שמעלט אייך בירע אויף אייערע
 קעפ, חתונה האבען וועט וי גאר מיט דעם, וואס איך וויל, איך,
 איהר מאדע. (אב)
 ל מ ד : אט האסטו דיר ! פון דער העלער הייט א טאטע !
 און בייך-וועהטאג און קרוינע-וועהטאג און א טאטע ! מיין קינדס
 חתן יענקעלע האט אייך געמאכט א בילד פון א טאטע, יענע איז
 שוין ווערער און א ציגענע טאטע, און אמת'ע, און א טאטע, דאס
 מול אויף איהר טאטען. (אב)

אויפטריט סערקע מיט דינה.

ס ע ר ק ע : וואס זאגסטו זענען די צוויי נקבות ? ווי ווייזן
 דאך אויס ווי נישט קיין יודישע !
 דינה : ווי זענען קריסטליכע, א מוטער מיט א טאכטער !
 ס ע ר ק ע : פֿארוואס-וועט האט מען וי אריינגעפֿיהרט צו
 מיר אין שטוב ?
 דינה : לויט יעקב האט דערצעהלט, האט ער ווי בירע
 געטראפֿען דא אין גערטענדער ווען און נאכדעם ער האט מיט
 וי און וועניג דיסקוסירט, איז די עלטערע פֿרוי פֿלוצלונג געוואָ-
 רען הנס-קריש.

ס ע ר ק ע : וואס איז וי געוואָרען ?
 דינה : עס איז אזא קרענק ! און יעקב האט וי דערווייט
 אריינגעפֿיהרט צו אונז און הייז אריין.
 ס ע ר ק ע : צו וואס ? טאכטער פֿגרא'ט וי, נאך דאס פֿעהלס
 מיר ! א גייער פֿגרא אין מיין יודישער שטוב.
 דינה : שרעקט אייך נישט, מוהמע, וי פֿיהלט שוין יעצט
 בעסער און וי ווארטען אויף ווער אייטאמאביל, וואס וועט פֿאלד
 קומען וי אהם געהען, ווייל יעקב האט צו וי אהם טעלע-
 פֿאנירט.
 ס ע ר ק ע : מיין מאגס גליקען מ'שטענען געוואָנט ! 2 גרענער
 לימאנאדע האט ער וי פֿערקויפט, פֿערשטעהסטו שוין וויפֿעל
 מיר האבען און וי פֿערדינעט ? און וועה נור, וואס דא טהוט זיך
 צווייטע וי נאך פֿאלד, פֿאלד איה'ט וועלען מיר אין גאנצען פֿטור
 ווערען פֿון דער פֿרנסה בוויי, ער וועט פֿאר אונז אלע ויין דער
 הוואל, האסט איהם שוין געזעהן, דינה'לע ?
 דינה : וועמען ?
 ס ע ר ק ע : איהם, אונזער מייערען לעבען גאסט, מיין
 ברודער משה פֿון ביטשומש. אט קומט ער טאקע אייפֿן אמת.
 דינה (אפֿארט) : פֿון וועמענס ווענען פֿוצט ער זיך אזוי ?

אויפטריט משה ביטשומש.

ס ע ר ק ע (געהט צו צו איהם) : משה'ני, ברודער לעבען,
 נא דיר נאך אמאל שלום עליכם, למך'ן האסטו שוין געזעהן ?
 משה : יא, שוועסטער, למך'ן האב איך שוין געזעהן, אבער
 פֿארוואס וועה איך נישט ...
 ס ע ר ק ע : אט איז וי דאך (ווייזט אן אויף איהר).
 משה (געהט צו) : שלום עליכם ! (סענענע).
 דינה : עליכם שלום, (און דאמט זיך אנטווערן).
 ס ע ר ק ע : וואוהן אנטלויפטו ?
 משה : דו שעהסט זיך, נו יא, ווי דער שטייגער איז,
 א בלה'ניו שעהסט זיך, דו ביזט דאך אבער א מירעל פֿון דער
 הינטענער וועלט ! וואס האסטו זיך צו שעהמען ? קום אהער נארייגו.

משה: שיק מיר ארויס למך'ן, זאג איך דיר!
סערקע: ביו למך וועט זיך ריהרען ארויסצוקומען וועל
איך עס נים איסהאלטען.

משה: שיק ארויס למך'ן, זאג איך.
סערקע (מיט אנוואנד): למך! למך! ווי נאט איז דיר
ליעב, ווי דו זיין לעבען איז דיר ליעב, גיבער לויף ארויס, למך.
(למך, פון מוטען עסען דערשראקען).

למך: ראטעוועט! וואו ברענט!
סערקע: עס ברענט נים, נאך משה דארף דיר האבען.
למך: טפוי!

משה: שוואגער לעבען, קום אהער, איך וועל דיר מגלה
זיין אסור, אז די האר פון דעם קאפ וועלען זיך דיר שמעלען
קאפויער.

סערקע: גי-זשע, גי-זשע!
משה: נמן, נים דא, ווי דרעהען זיך דא ארום, קום
ארבן אהן וועל איך דיר דערזעהלען, קום איך, שוועסטער.
(אלע דריי אָב).

אויפטריט דינה און יעקב.

(זינגען).

ער: מיט דיר, נאך מיט דיר, זינג איך מיט פרייט מיין
ליער

פאר דיר, נאך פאר דיר, זינג איך און ווער נאך נים מייער
דאס ליער איז פאר דיר נאך נעשריבען;
דו אונגענוטה איז דאס פערבליבען;
איך זינג עס זאג גערן
פאר פרייט ביו צו מרעהרען

זי: פאר קינעם נים, נאך פאר דיר.
דו שטימען-קלאנג, דו זינס נעזאנג,
דאס בלייבט אין הערצען כח מיר;

יעה וואס איך האב דיר געבראכט, (געהט ארויס ציערונג). אָב
דאס איז פאר דיר אפרעזענט, נא, מראג עס מיר געוונדערהייט
סערקע (צו דינה'ען). וואס-זשע? דו וועסט צוזאם שטערן!
מתנה און ווערסט נאך נים פערזאפעלט.

דינה: פארוואס קומט מיר דען אמתנה?
משה: ווארט, נאר'ניו, דאס איז ערשט און אנהויב, די
יעכטע כלה-מתנות קומען ערשט.

סערקע: וואס שטעהסטו אויף געגליהטע קוהלען? וואוהין
אילסטו זיך צו געהן!

דינה: דארט אינאיינעם אין הייז ווארט אויף מיר עמיצער.
משה: עמיצער? אויף דיר ווארט עמיצער? בון איך אבער
גינגר'יג ווער איז דאס אוינס דער עמיצער?

דינה: מיין חתן, ר' משה פון ביטשוטש! (אָב און הייז).
משה (לויפט ארום געטראגען): ווער האט זי געזאגט?
סערקע: וויס איך וואס זי פלאפעלט דארטען פאר א
נארשקעטען, וואס הארט דיר?

משה: הער נאך, וואס הארט מיר פערענסטו?
סערקע: אבער, משה'ניו, איך האב דאך דיר פריהער
האפענדיג דערזעהלט פון דעם ארומען סטורענט, וואס פערדרעהט
איהר דעם קאפ, אבער עס איז בחנם, דו מענסט דיר אויף מיר
פערלאזען, אויף מיר, דו שוועסטער, סערקעלע. (און דער יעט
פאסירט דורך דער ביהנע יעקב מיט דינה).

משה (געטראגען אויפגעגענט): וועה איז מיר, דאס איז ער?
סערקע: ברודער'ניו, דינע ווילדע אויגען, דו צימערען,
עפעס וועט אים ווי דו וויסט עפעס פון איהם!

משה: צי איך וויס פון איהם? פיהל מעהר וויפיער ער
וויסט פון זיך אליין, און ער וועט זיין דינה לעס חתן? און למך
זאגסטו איז צופרייערען מיט דעם שידוך? שיק מיר ארויס למך'ן.

סערקע: איז דו מאכסט מיר גינגעריג, משה'ניו, זאלסט
אויף לעבען, ווי דו מוזט מיר שוין זאגען, וואס דו וויסט פון
איהם, זאלסט אויף און גיבען שטעהן מיט דינה'לען אונטער דער
הופה, זאג מיר.

מיט פרייע און לייעבע, ביו אין גרוב
דאס יונגען צוזאמען וועל איך מיט דיר

ביידע: איך מיט דיר, נאך מיט מיר ... א. נ. ה.
(נאכ'ן נאכאנאנד)

אויפטריט משה, למך, סערקע.

משה: נו, שוואגער, איצט וויססטו שוין, וואס דו האסט
צוהיט?

סערקע: נו?

למך (ווייל רעדט און קאן נישט): איך קאן נישט, איך קאן זיך
נישט צעשיידען, איך האב קיין הארץ נישט.

סערקע: לאז-זשע מיך. (נעהט צו). יונגער מאנטשיק, לאז
אונזער דינה'לעך, ווייל דו קעהרסט דורך מיט איהר נאך נישט
אין דו וועסט זיך אויך קינמאל נישט אנקעהרען מיט איהר.

יעקב: מין לייעבע יודענע, ווער זענט איהר, וואס ווילט
איהר און וואס טהוט איהר דא? און ווען עס איז די רעדע פון
דינה'לעך, דארפט איהר שמעקן פון דער ווייטענס און קיין ווארט
נייטערען.

למך: אזי נישט! (דאכט).

סערקע: למך! דו הערסט, ווי מען זידעלט אזוי דין
אמת חיל און דו נעהמסט זיך נישט אן פאר איהר.

דינה: מאמעניו, וואס געהט דא פאר?

יעקב: מחותן! וואס מאכט איהר אזא טרויעריג פנים,
וואס איז דא פלוצלונג פארגעפאלען?

למך: פערשטעהסטו מיך, יענקעלע, די מעשה דערפון
איז אזוי. איך ... איך ...

סערקע: נו, וואס-זשע קוועטשסטו זיך, וואס? יונגער-
מאנטשיק, וויסען זאלסטו, אז אונזער משפחה איז פון לויטער
בליקורט און מיר וועלען בשום אופן נישט צוראקען, אז אונזער
משפחה וואל בעקומען אזא פלעק ווי דו ביזט.

יעקב: מחותן, צו אייך, צו דינה'לעס פאטער, ווענדען

אייך מיך. ערקלערט מיר, מיט וואס בין איך פלוצלונג געווארען
א מיאוסער פלעק אין אייער משפחה? האט מען פיליכט אויס-
געפונען, אז איך בין א גנב?

למך: חלילה, יענקעלע.

יעקב: אדער אנאנדער מין פערברעכען?

למך: חלילה, יענקעלע.

יעקב: נו, וואס-זשע דען?

למך: פערשטעהסטו מיך, יענקעלע, די מעשה דערפון
איז אזוי, פער ...

סערקע: פערשטעהסטו מיך אהין, פערשטעהסטו מיך
אהער! וואס רעדסטו נישט ווי א מענטש?

למך: איך קאן עס איהם נישט זאגען, איך האב קיין
הארץ נישט.

משה: יונגער מאן, אויב דו ווילסט וויסען, פארוואס דו
ביזט א מיאוסער פלעק פאר אונזער משפחה, אזוי וועל איך עס
דיר זאגען.

אויפטריט וויקטאר.

וויקטאר: מינע מוטער, מינע שוועסטער, וואו זענען עי?
סערקע: אה, די 2 נקבות? דארט. (ער אב אין הייז).

משה: יונגער מאן, ווען איך האב דורך דא פרייהער געזעהן
אדורכגעקן, האב איך געמיינט, אז דער טאטע דיינער איז אויפגע-
שטאנען פון קבר. אזוי עהנליך ביזטו צו איהם. געדענקסט איהם
נאך?

יעקב: נו, געוויס, איך בין דאך שוין 10 יעהריגער
יונגע נעווען, ווען ער איז געשטארבען.

משה: נון, און דיינע מאמע?

יעקב: זי איז מיר ליידער אבגעשטארבען נאך אלס קינד.

משה: ווער האט עס דיר געזאגט?

יעקב: ווער אז נישט מין פאטער!

משה: ווייט-זשע, אז דין פאטער האט פון דיר פערבראנגען
דעם נאנצען אמת.

יעקב : וועלכער אמת ? (אין דער ציט הערשט מען טאג-
אויסאמאביר צופאָהרען).

משה : הער אויס, יונגער מאן, איך וואלט עס דיר נישט
געוואלט זאגן. נאָר אז דאָ איז אזא מעשה, וועל איך ערקלערען
אזא סוד, וואָס עס וועט דיר זעהר וועה טהון. ווי איך האָב גע-
הערט, האָסטו אָבערמאלט אַ בילד פֿון אַ יונגער מוטער, ווייַסטו
וועמען דו האָסט אויף דעם בילד פֿאַרנעשטעלט ? דאָס פֿערלאָ-
זענע קינד אין וויענעלע דאָס ביזנעס, אַ פֿרוי, וועלכע פֿערלאָזט
אַ מאַן מיט אַ קינד און אַנטלויפט מיט אַ ליעבהאַבער, און דערצו נאָך
מיט אַ קריסט, יא, דאָס האָסטו אָבערמאלט דעם אייגענע מאַמע.
(עס ווערט אַ געשריין און עס לויפט אַרעם דאָס גאנצע באַהר).

(זינגט)

יעקב : אַך נין, אַך נין, וואָלכע פֿער-רעמדונג.
וואָלכע ליגען.

דאָס איז אונזערהערט. (ביים).

און קינער גלויבען קאָן עס נישט.

נין, נין, נין, נין.

באָהר : וואָס איז דאָ געשעהן, וואָס האָט פֿאַסירט ? (ביים).

און וואָס איז דער שרעק פֿון דעם לאַרעם ?

וואָס איז דאָ געשעהן ? לאָזט אונז הערען.

משה : גלויבט מיר נישט, חא, חא, אַליינער בין איך דאָר,

איבערצייגען דיר, יא, דאָס בין איך איממשטאנד,

וואָס איך האָב דאָ ערשט וועגען איהר געזאָגט...

אלעס וואָס מיט איהר האָט פֿאַסירט,

בין איך אלץ אַרעם אַרעם דאָרט געווען :

מאָן און קינד איבערגעלאָזט,

מקריב געווען צוליבע אַ קריסט.

יא, דאָס איז אמת, איך שווער עס איך,

איך שווער עס הייליג דאָ פֿאַר איך,

מירט איז איהר מאַן נאָר דורך איהר

דעם אַרימער פֿאַטער, יא, מירט דורך איהר.

יעקב : איז וועה איז מיר. (ביים).

ערשט יעצט איז מיר אלעס קלאָר,

ערשט יעצט איז מיר אלעס וואָהר

איהר ווילט מיט געוואלד פֿרע זיין פֿון מיר

נאָר צוליבע איהר, דאָס איז איינער צינעל.

ד : נה : אהא, מיין יעקב, גערעכט ביזנעס, מיין טייערער,

יא, פֿאַלש איז אלעס, און גלויבען וועט נישט קינער.

אַ שאַנד-פֿלעק מאַכען דיר, דאָס איז בלויז ווער מיין

דורך זיין געבענ-ביהלער, בעפֿרענען זיך פֿון דיר

יא, דאָס איז ווער צינעל אלץ, יא, — — —

ווי איז דאָס מעגליך, זאָגט, ווי קאָן דאָס זיין,

אַז אַ קינד ווי ער איז יא, וואָל שטאַמען גאָר פֿון אַזא פֿרוי,

פֿון אַוועלכער מוטער ? ווי איז דאָס מעגליך,

זאָגט, ווי קאָן דאָס זיין, אַזא קינד ווי ער,

אַזוי ערעל ווי ער, עהרליך ווי ער ? מיין ווער פֿרעגן,

איך בין דעם, דעם נאָר אלץ, אויף עוונט דעם

אויף איינער בלייב איך נאָר דעם.

באָהר : גערעכט, גערעכט, גערעכט,

משה : פֿערעלע ! פֿערעלע ! ! !

(אלעס פֿרעגט) :

ווער איז זי ?

משה : (פֿראַגט) : אַזעע אלץ, יונגער מאַן, הער און

ציטער, די מוטער פֿון וועלכער דו האָסט אַזוי פֿינעל פֿאַנטאַזיערעם

די משומד'ת, זי לעבט. קריסטליכע מאַמע, דאָ שטעהט דעם

יודישער זאָהן.

יעקב (זינגט) : אַך נין, אַה נין.

נישט מינע מוטער זעה פֿאַר מיר. (ביים).

נאָר די מערדערין, די מערדערין פֿון מינעם פֿאַטער.

באָהר : די מערדערין איז זי, פֿאַן זינעם פֿאַטער (ביים).

(פֿאַרצייטן).

(פֿאַרצייטן פֿאַר אַלע).

צווייטער אקט.

ביי דערין אין שטוב. איין אינגל ציטער. למך, סערקע, משה
וויצען ביי א טישעל טרינקען וויין.

סערקע: טרינק, למך!
למך (הארט שווייט). אבער, סערקעלע, אין בין שוין גאנץ
נישקשהדיג פערטשארעט.

סערקע: טרינק, שלומדנאק, אז איך אלמין היים דיר
טרינקען, וואס-ישע האסטו מורא? גארניט, און פארוואס נישט?
אז נאך האט דיר געהאלפן, האסטו דערלעבט דין מאכטער
צו פערקנאסען און נאך מיט וועמען צו פערקנאסען? (ווייזט אויף
משה'ס).

משה: אבער פארוואס זעה איך נישט מין בלה'ניו? וואו איז
ערנעץ דינה'לע?

סערקע: זי מוז אורזא זיין דאָרט אין איהר צימער'ל,
ווייל איך האב איהר געהערט זיך אנטהן און, איינפונדען, איך
האב דאך אויף הינט בינאכט איינגעלאדען אונזער משפחה זי
נאלען זיין ביים קנאסמאהל.

הערמאן: (הויטער די קיניסען). דו בינאכט טאקן זיין סערקע
קעלעס מאכטער, איך אבער היים נישט למך.

למך: סערקעלע, עמיצער איז אונז דאָרט מיכיר נשמות.
סערקע (קוקט ארויס): מין אמרים מיט מין מאכטער
קומען.

אויפטריט הערמאן, ראָזא.

משה: דאָס איז דין מאכטער, איז?
סערקע: האסטו זי שוין אזוי לאנג נישט געזעהן, אז דו
דערקענסט זי קיים? ראָזעניו, דאָס איז דאך דער פערטער משה
פון ביטשומש.

ראָזא: שלום עליכם, פערטער.
סערקע: און פארוואס שטעהסטו פון ווייטען?

הערמאן: שלום עליכם, פערטער, און וואס מאכט איהר,
רביי למך? וואס מוזט איהר עפעס?

למך: אזוי שלעכט!
הערמאן: איך פרעג אייך, וואס איהר מאכט?
למך: איך פרעה מיד.

הערמאן: וואס איז די גרולה?
למך: איך ווייס? סערקעלע הייסט זיך מיר פערעהען פרעה
אייך מיד.

הערמאן: וואו איז ערנעץ דינה'לע? איך האב איהר
געבראכט א גרום.

סערקע: אורזא פון איהרע א חבר'מע?

הערמאן: נין, פון איהרען א חבר.

סערקע: אונזער דינה'לע האט נישט קיין חברים.

הערמאן: אבער מין איינציגען חבר האט זי אין ווער
א ליבערן חבר.

סערקע: וועמען מינאסטו?

הערמאן: איהר חתן, מין פריינד יעקב שמערען.

סערקע: חט, חט, חט, אייב אזוי וויסטו דאך נאך
נישט, אז דא וויצט ער, איהר חתן, מין ברודער משה פון ביטשומש.

הערמאן: מאכט איהר חזק פון מיר, שוויגער?

סערקע: חלילה! פרעג למך'ן, איהר אייגענעם מאמען.

הערמאן: ר' למך!

למך: הא?

סערקע: זאג דו, למך, איז נישט היינט אויף דער נאכט

דאס קנאסמאהל ביי אונזער מאכטער דינה'לען מיט מין ברודער?

הערמאן: און איהר, ר' למך, האט אויף דעם שוויגער

געזאגט יא?

סערקע: דינה'לע אלמין האט אויך געזאגט יא.

הערמאן: איז דאָס אמת, ר' למך?

למך: פערשטעהסטו מיד, דינה'לע האט אזוי געזאגט: אייב

נישט יעקב איז איהר שוין אלץ איינס ווער, אפילו א בער.

משה: וואס איך בין נאך א בער?

ל מ ד : נין א קאמסקע .
ס ע ר ק ע : צו מינע שונאים קעם , און צו מיין מאנע
הענד און פנים : משה'ניו , וואס קוקסטו איהם אין מויל ארעין ? ער
איז דאך מוים שבור . גענוג מדינקען . (נעהמט אוועק דאס גראד) .
ה ע ר מ א : היסט עס , אויב נישט יעקב , איז איהר שוין
דאס גאנצע לעבען נישט ליגע , אבער וואס מיר , ר' למך , פאר-
וואס נישט יעקב ?

ס ע ר ק ע : ריווע'ניו , צו וואס האסטו דוין מאן געבראכט
אהער ?

ר א ז א : אבער , מאמע'ניו , אז איך קום אהער צו דיר צו
נאכט וואל איך גאר קומען אהן מיין מאן ?

ס ע ר ק ע : אבער וואס האט ער ויך צו מיטשען אין פרעמדע
זאכען ? (צו הערמאניען) . וואס געהט דיר אן דינה'לע ? קעהרט דיר
אן עפעס מיט איהר ?

ה ע ר מ א : און וואס קעהרט איהר ויך אן מיט איהר ?
ס ע ר ק ע : למך , וואס שווייגסטו ? וואס געהמסטו דיר נישט
אן פאר מיר ?

ל מ ד : הערמאן , מהו מיר אטובה און קריגע דיר נישט מיט
מיין סערקע'לען , ווארום וואס עס האט זיך איהר געחלומ'ט די נאכט
און יענע נאכט און א גאנצן יאָר וועט באלד אויסגען צו מיין
קאפ .

ה ע ר מ א : ווער רעדט דען צו איהר ? איך פרעג איהר ?
ר' למך , פארוואס איז געווארען אויס פון דעם שידוך מיט יעקב'ן ?
ס ע ר ק ע : דו וואסט דאך , אז ער איז דוין גוטער פריינד ,
האט ער דיר נישט ערצעהלט פון דעם בעגעגעניש מיט זיין
מאמע'רע ?

ה ע ר מ א : ער האט מיר אלסדינג דערצעהלט .
ס ע ר ק ע : נו , קאנטו נאך פרעגען ?

ה ע ר מ א : שווייגער , נישט צו איך רעד איך , נאר איך ,
ר' למך , וויל איך פרעגען : ווען זיין מאמע האט געזינגט פארוואס
קומט איהם צו בעשמראפען ?
ל מ ד : האסטו מעקן רעכט !

מ ש ה : זי מיר מוהל , שוואגער . רעכט , וואססטו , האט
ער , וואס ? בי אונז און דער תורה שמעחת דאך בפירוש
געשריבען : לא יבוא ממזר בקהל ד' .

ה ע ר מ א : איז דען יעקב א ממזר ?

מ ש ה : נין . איך מיין , אז איך דארט קאנטו די וועלכע
קשיא פרעגען . ווען א מאמע האט געזינגט , וואס איז דאס קינד
שולדיג ? נאר אונזער תורה האט אפשר דעריבער געמאכט אז
געווען , אז זי וועלען וויסען , אז זייערע קינדער למדען דורך זי .
דאס וועט אפשר א טייל מאמעס אפשרעקען פון זינד .
ל מ ד : דו האסט איך רעכט !

ס ע ר ק ע : וואס היסט איך רעכט ? אז דער איז גערעכט ,
איז דאך דער נישט גערעכט . ווי אזוי קאנען זי בירע רעכט הא-
בען , שלי'מוליניק ?

ל מ ד : דו ביזט איך גערעכט !

ר א ז א : וואו איז ערגעץ דינה'לע ? איך וואלט מיך גע-
וואלט זעהן מיט איהר .

מ ש ה : איך וואלט זי איך געוואלט זעהן .

ה ע ר מ א : און איך וויל זי איך זעהן .

ס ע ר ק ע : אלע אויף איהן מאג ?

ה ע ר מ א : קומט , רבי למך .

ס ע ר ק ע (שריט) : איך הייסט נישט !

ה ע ר מ א : רבי למך , הערט זי ווי די קאץ און קומט
(אז מיט למד'ן) .

מ ש ה : שוועסטער לעבען , וואס היסט דאס , דוין אידעם
איז א גרויסער חוצפה'ניק . אפשר איז ער געקומען גאר מיר אב-
רעדען מיין בלה ?

ס ע ר ק ע : לויף איהם נאך , לאז איהם נישט איבער מיט
איהר אליין . (משה אב) .

ס ע ר ק ע : מאכטער , ביזט שוין אזוי לאנג נישט געווען בי-
מיר , אז איך ווייס נישט , וואס עס מהומ זיך אזוינס צווישן דיר
און דוין מאן .

ר א ז א : וואס זאל זיך טהן, מאמעניו? איך בין מיט מיין מאן גאנץ גליקליך.

ס ע ר ק ע : וואססו מיר דעם אמת, מאכטער?
ר א ז א : הלואי אונזער גאנץ לעבן וואלען מיר אזוי גליקליך זיין, ווי מיר זענען יעצט.

ס ע ר ק ע : וואס-זשע דען האט ער עפעס געשרייען ביי איינער אונזער, אז ער הייסט נישט למך, גלייך ווי איהר וואלט אייך איבער עפעס געקריגעט?

ר א ז א : איבער א נאר-שקעט, געהעריג אהער, זענען מיר פערבייגעגאנגען פאר א פגענטער, וואו עס איז געלעגען אויסגע- לעגט ווער שנייט זאכען, האב איך דערוועגן א באר אויפגעגלייט, זענען זי מיר ווער געפאלען געווארען.

ס ע ר ק ע : נו?
ר א ז א : ואג איך צו איהם: הערמאן! איך בין גאנץ פער- ליבעט אין די אויפגעגלייטע.

ס ע ר ק ע : וואס-זשע האט ער געזאגט?
ר א ז א : ער האט געלאכט.

ס ע ר ק ע : וואס-זשע האט ער געזאגט?
ר א ז א : האב איך געזאגט: הערמאן! ווען די ביזט א גוטער מאן, וואלטסטו מיר געקויפט די אויפגעגלייטע.

ס ע ר ק ע : וואס-זשע האט ער געזאגט?
ר א ז א : האט ער געזאגט, אז ... איך געדענק שוין נישט וואס.

ס ע ר ק ע (שפרינגט אויף): מאכטער מינע, די ביזט פער- לירען! קינד מינע, די ביזט אונגליקליך!

ר א ז א : וואס פאלט דיר אהין, מאמעניו?
ס ע ר ק ע : ערשט א פאר וואכען נאך דער חתונה און שוין מרעט ער דיר מיט די פיס.

ר א ז א : וואס רעדסטו, מאמעניו?
ס ע ר ק ע : מינסטו, אז מיר געהט אין די אויפגעגלייטע? (למך ביי'ס פגענטער) מיר געהט נאך אין דעם, פארוואס זאל ער אויספיהרען? קינד מינע, ביזט נאך צו יונג און די ווייסט נישט.

אז דאס גאנצע לעבן צווישען א מאן מיט א ווייב הענגט אָב פֿון דעם, ווי מען ווייזט זי דעם ערשטען וועג בארד נאך דער חתונה. קיים וועסטו איהם געוואוינען שוין אצונד אויסצופיהרען וואס ער וויל, וועסטו שוין דאן גאנץ לעבן מעהר ביי איהם שוין נישט קאנען אויספיהרען קיין שום זאך, און דעריבער פֿאָרג, מאכטער, די עצה פֿון דאן מאמען: די אויפגעגלייטע מוזטו בעקומען, נישט פאר עפעס, נאר כדי די וואלט אויספיהרען.

ר א ז א : אבער, מאמעניו, זאל איך איבער א פאר אויף- רינגלעך זיך צעקריגען מיט מיין-אן?

ס ע ר ק ע : ווער הייסט זיך דיר דען קריגען? א ווייב האט גענוג אנדערע מיטלען, ווי אזוי צו האלטען איהר מאן אונ- טער איהר פאנטאזיעל, אוי, ראזעלע! איך בין דאנע יא-הרען, וואס האב איך דען נישט אויסגעפיהרט ביי דאן מאמען, מיין ער- שטען מאן ע"ה! ער איז נישט געווען אזא צעקראכענער ווי מיין איצטיגער למך ... דאן מאמע ע"ה איז געווען א העלד, א מאנס- פערזאן, אבער מיט אהין קוק פֿון מינע אויגען האב איך דעם העלד ארומגערינגעלט ארום מיין פֿינגער.

ר א ז א : מיט אהין קוק? ווער ווייסט, וואס פאר א קוק די האט געגעבען?

ס ע ר ק ע : א קוק פֿון א יונג ווייבעלעך, וואס געהט זיך איבער ביי איהר מאן.

למך (ביי'ס פגענטער): וואס הער איך? סערקעלע איז אויך אפאל יונג געווען, און איך האב געמיינט, אז זי איז געבוירען אפאלטער שקראב.

ס ע ר ק ע (וואפט אָב): אַך, קינד, איך בין דאנע יא-הרען, ווי געפֿעסטעט האב איך מיך ביי מיין מאן, וואס פאר א חנודלעך פלעג איך דען נישט מאכען פאר איהם!

למך: סערקעלע, מאך מיר אויך א חנודלעך.

ס ע ר ק ע : יא, יא, ריזעלע! מען דארף וויסען מיט מע- נער ווי אזוי אומצוגעהן. למשל, מינער זאל זיך מיהען, פלעגט ווער פֿינד האבען מרעהרען. וואס-זשע האב איך געמיינט? פאר דער מינערשטער קליינעקייט האב איך מיך אזוי צעקויטשעט.

אוי צערטשעט, אז ער איז שיער משוגע געווארען, און אזוי פלעג
אין מאקע אלסדינג אויספיהרען.

ר א ז א: מאמעניו, מינער קאן אויך נישט זעהן קיין
טרעהרען.

ס ע ר ק ע: נו, חלום, פארוואס-וועט נוצטו עס נישט אויס?
ר א ז א (לאכט): אבער, מאמעניו, ווי אזוי קאן מען זינען.
ניסען מיט טרעהרען, ווען עס גלויבט זיך נישט צו זינען?
ס ע ר ק ע: געה, גארעלע, ביי א פרוי איז אויך א קונסט.
שטוק? א קונסט מיט די אייגען און די טרעהרען זענען דא!
ל מ ד: אוי, מאנבילען! פיהרען אונז ווייטער אין באד
ארבן!...

ס ע ר ק ע: שא, אט געהט דוין מאן אהער. יא, מיין קינד,
פרוב נאך און טהי, ווי איך האב דוך געלערנט, און לאמיר זעהן.
ווער פון איך פירע וועט אויספיהרען. (אב).
ל מ ד: דאס בין איך א בעלן אויך צו זעהן.

אויפצוריס הערמאן.

ה ע ר מ א: ביזט נאך דא, ראזעלע? איך האב געמיינט,
אז דו געהסט מיט אונז מיט. פארוואס ביזטו דען צוריק געבליבען?
(ראזע פעררעהט זיך אן א זעט).

ל מ ד: אהא, די קאמערדיע הייבט זיך אן.
ה ע ר מ א: ראזעלע, פיהלסט אפשר אונזוואהל? וואס
זיצסטו עפעס אזוי טרויעריג? פעהלט דיר עפעס?
ר א ז א: און אז דו וועסט שוין וויסען וואס מיר פעהלט,
וועל איך דען געהאלפן ווערען?

ה ע ר מ א: וואס זענען דאס פאר א ווערטער? קינד,
וויסטו דען נישט, אז דו ביזט מיין גאנץ לעבען? (ווייזט זיך געשען).
ר א ז א: פון וואנען ואל איך דאס וויסען? אז דאס מינדעס-
טע קליינעקייט, וואס איך בעט דו, זאגסטו מיר אב.
ל מ ד: ווי מאכט די קאמערדיע גאנץ ניש-קשה'דיג.

ה ע ר מ א: די מינדעסטע קליינעקייט זאג איך דיר אב?
אה, מינסט אפשר די אויערינגלעך? הער-וועט, ראזע, דו וויסט

גאנץ נישט, אז פון דינעמוועגען איז מיר קיין נאך נישט צו טייער.
נישט נאך איין ווערטפולע נאך האב איך דיר שוין געקויפט אהנע
דו ואלסט מיך פרייהער בעטען, דא אבער ווייס איך ווירקליך
נישט, וואס דו האסט אויף די אויערינגלעך דערוועהן. מיר גע-
פעלען זי אבסאלוט נישט! די שטיינער זענען טאט אהן א שטיקעל
פריער...

ר א ז א: אבער ווען זי געפעלען מיר!
ה ע ר מ א: זאג מיר אויך פארוואס?
ר א ז א: אהן א פארוואס און זי געפעלען מיר.

ה ע ר מ א: דאס הייסט, ס'איז דיר פלוצים אריין א שנעין
אין קאפ. דאן טהוט עס מיר לייד צו זאגען דיר, אמת מאקע
איך האב דוך ליעב, דינע שנעידלעך וועל איך דיר קיין מאל
נישט נאכגעבען, איך הייס נישט למך.
ל מ ד: ער בעלידיגט מיך אפילו, אבער ער געפעלט מיר
דאך. אט דאס הייסט א מאן. אוי וועט אין סערקעלען פראצען
די גאר!

ר א ז א: הערמאן, מיר קאנסטו אזא קליינעקייט אבזאגען?
מיר, הערמאן? סידען, סידען דו האסט מיך נישט ליעב. יא,
איך זעה שוין, אז דו האסט מיך קיין מאל נישט ליעב געהאט,
קיין מאל נישט.

ל מ ד: בנאמנות, ווי וויינט מיט טרעהרען, הא, הא, חא!
א קונסט מיט די אייגען און טרעהרען זענען דא. אצונד אבער
בין איך א בעלן צו הערען, ווי אזוי ער וועט ארויס מיט לשון.
ה ע ר מ א: ווי וויינט און איך האב ווי געבראכט צו טרעה-
רען! (געהט צו) נישט וויינען, דו וויסט דאך, אז איך קאן קיין
טרעהרען נישט זעהן.

ר א ז א (וויינט): איך ווייס נאך איין נאך, אז דו האסט מיך
נישט ליעב, און איך בין די אונגליקליכסטע אויף דער וועלט.
ה ע ר מ א: וואס פאלט דיר איין, קינד! איך האב דוך נישט
ליעב? (ניצט זי) בין איך נישט קיין שלעכטער מענטש, א מיראן?
איבער אזא קליינעקייט קאן איך אין מיר האבען דאס הארץ ווי
צו ברענגען צו טרעהרען. עפעס א קליינעקייט טרעהרען! מן-

הסתם מרומ עם דאך איהר וועה. (ענטשטאסען): ראזעלע, קום!
 ראזא: איך וויל נישט געהן, איך בין נישט אויפגעלעגט.
 הער טאן: קום, זאג איך דיר! וויססטו וואוהין? דיר
 קויפען די אויערינגלעך.

למך: איי, שלעכט, געה שוין. געה, דו ביזט אלמך!
 ראזא: איך בין דיר מוחל. עם האט זיך מיר שוין אי-
 בערגעגלוסט.

למך: בנאמנות, ווי סערקעלע איז נאך א הונד געגען
 איהר.

הערמאן: וויססטו וואס, ראזעלע, בלייב דו דא, און איך
 אלען גייע שוין א לויף און ברענג זיך דיר אהער. וואו איז מין
 הוט? אריי, ראזעלע, און ס'מינטען ארום בין איך דא מיט די
 אויערינגלעך. (אב).

למך: און איך האב געמינט, אז איך בין נאך אהין למך
 אויף דער וועלט! מיט וואס פאר א גרלות ער האט זיך ערשט פרייהער
 א שטעל געגעבען: איך הייס נישט למך! וואס-זשע מהוט זמן וויי-
 בעל? — גייעט זי מיט די אויגען נאך אהין קוועטש, און מאכט פון
 איהם א קוואטש.

ראזא (דאס ארום א געלעכטער): מאמע, האסטו רעכט
 געהאט מיט דין עצה. מיט בענער דארף מען וויסן ווי אומצו-
 געהן. מען דארף זיך נאך האלטען ביי דער צופריגע. וואס-זשע,
 ער וועט אנטלויפען? וועט ער דארט נישט קריגען דאס וועלכע,
 וואס אן דערהיים.

(פארהאנג טאט).

פערדוואנדלונג.

(ש צימער ביי מאדאם פאפעסקא. לירט שפועלט אויף ביטונש
 דעם רעגנן פון ווענע-ליער. פאפעסקא וועט אויף א סאפע
 זעהר געריהרט).

דיענער ערשיינט.

דיענער: א פרייליך האט אהין געוואלט זען, האב איך
 אויף איהר אנגעריצט דעם הונד, ווייל זי איז א יודעשקע!
 פאפעסקא: נעכטמערנס מאל, ווען דו וועסט אנריצען
 די הונד אויף וועמען עס איז. וועל איך דיר אלען זי א דער
 ארויסגאנגען.

דיענער: איך האב קיין שולד, מאדאם, דאס האט מיר
 אזוי געהיטען דער יונגער פאניטש. אבער יעצט וועל איך נאך
 שוין דאס, וואס איהר היסט מיר און בעפעהלט.
 פאפעסקא: געה און שיק מיר אריין דאס פרייליך.

אויפטריט דינה.

(זי קומט אריין און בלייבט שטעהן ביי דער טהור).

פאפעסקא: וואס איז אהער וואונש, פרייליך?
 לינדא: מוטער, דאס איז דאס פרייליך, וואס מיר האבען
 זי דאמאלס געזעהן מיט איהם.

דינה: יא, מיך האט איהר דאמאלס געזעהן געבען איהם.
 לינדא: איהר זינט זינע פריינד?
 דינה: איך... בין זינע ברויט.
 פאפעסקא: זינע ברויט? קום נאך, מין קינד, געהמע
 פלאץ. דין נאמען, מין קינד?
 דינה: דינה...

פאפעסקא: און דזינע עלמערן?

דינה: דער ארימער ווירט, וועלכער האט אהין בערייכט,
 איז מין פאמער; א מוטער האב איך נישט.
 פאפעסקא: און דו ביזט זינע ברויט?

דינה: יא.

פאפאס קא: זיט ווען ליעבט איהר איך?

דינה: שוין זעהר לאנג. ווערענדי זיין שטודיום פלעגט
 ער עסען ביי אונז. מיין אריבער יעקב, ווי שווער און בוסער
 האט ער זיך געבויגן געמוזט פראגען און מאטערן! פון שטונדען
 געבען האט ער זיך געמוזט ערהאלטען, אבער נישט אין מאל
 האט ער נישט דערעסען, נישט אין מאל נישט דערשלאפען, נישט
 אין מאל איז ער געקומען אין זאלער פערצווייפונג, אז ער
 האט שווער געוואלט זיין שטודיום אויפגעבען. איך אבער בין
 איהם די גאנצע צייט געווען זינע איינציגע, זינע וואהרע הער-
 צענס-פריינדן. איבער מינע קרעפטען האב איך פאר זינעמווענען
 געארבייט, איהם געשטיצט, ביי גאט האט איהם געהאלפען און
 ער האט זיין ציעל עררייכט. יעצט האט מען איהם צוואר פער-
 שוועדענע ריכטע פארטייטען פארגעשלאגען, אבער ער מיט זינען
 נאכלען הערצען ליעבט ער אויך יעצט נאך זיין אריבער דינה'לע.
 פאפאס קא: מאך איהם גליקליך, דינה'לע! מאך איהם
 גליקליך!

דינה: דאס וועל איך יא... מיט מיין נאנץ לעבען.

אבער...

פאפאס קא: אבער...

דינה: פון איך, מאדאם, הענט יעצט אב דאס גליק
 פון אונז ביידע...

פאפאס קא: ערקלער מיר, קינד, וואס די מינסט.

דינה: איך האב א שטועפמוסער, וועלכע האט אינטער-
 רעסע אונז ביידע אויסאנאנדערצורייסען, און אום איינמאל זיך
 בעפרייען פון מיין בעווער שטועפמוסער, האט מיין יעקב בע-
 שלאסען, מיר וואלען שוין היראטען. דאס געווען פון הוינגען
 לאנד שרייבט אבער פאר, דאס יעדעס פאר, וועלכעס וויל היי-
 ראטען, מוז פריהער ערשיינען פאר דעם ציוויל-געריכט, אום גע-
 וויסע פראגען צו בעאנטווארטען. אזוי זענען מיר אויך ביידע
 פאר דעם געריכט ערשיינען. זייער ערשטע פראגע איז געווען,
 אויב חתן-כלה האבען עלטערן. און ווען יא, מווען אויך די ער-

מערן ערשיינען און איינזענען צו דער היראטע פון זייערע קינד-
 דער. איך, וועלכע האב קיין מוטער, האב נאך געדארפט מיט
 מיר מיטברענגען מיין פאטער, און מיין מוטער פאטער איז אויך
 מיט אונז מיטגעגאנגען און האט אונז דארט דעם זענען געגעבען.
 דאן האט דער ריכטער געפרעגט מיין יעקב'ן אויף זינע ערטערן.
 (וויינט). און יעקב האט אנפאנגען ערקלערט, אז זינע עלטערן זענען
 שוין לאנג טויט, באלד אבער האט ער זיך ערינגערט, אז ער
 האט נישט דעם... די ווארהייט געוואנט, און ער איז געווען גע-
 צוואונגען דעם ריכטער צו ערקלערען, אז די יעניגע, וועלכע האט
 איהם דאס לעבען געשענקט, איז נאך צוואר ביים לעבען, אבער
 אינע מוטער האט ער דאך נישט. אבער דער ריכטער וויל פון גאר-
 נישט וויסען. ווא לאנג די מוטער לעבט, האט ער געאנטווארטעט,
 מעג זי זיין ווער זי איז און וואס זי איז, מוטער איז זי. און אלס
 מוטער מוז זי פאר איהם ערשיינען, זאנסט גייעט ער קיין ערלויב-
 ניש צו היראטען.

אויפטריט וויקטאָר.

וויקטאָר: מאדאם פאפאס קא, מינע מוטער, בעוועזט נאך
 2 קינדער: וויקטאָר און לידא, דאס איז אלעס!

פאפאס קא: וויקטאָר!

וויקטאָר: די מוטער פון 2 קינדערליכע ערעל-געבוי-
 רענע קינדער דארף און קאן זיך נישט אפען ערקלערען, דאס זי
 איז די מוטער פון א יודישען ווהן. (רופט) זשאן, זשאן!
 פאפאס קא: וויקטאָר!

אויפטריט זשאן.

וויקטאָר: איך וויל זי זאג הינאויסגעהן!

פאפאס קא: זשאן! מארש הינאויס! (זשאן אב).
 דינה: מאדאם!!

פאפאס קא: געה יעצט, מיין קינד, אלעס ווירד רעכט
 זיין, פערליערע קיין סום!

ל' ד א: קומט מיט מיר, איך וועל איך בעגלישען (אב מיט דינה'ן).

ו' י ק ט א ר: יעצט, מוטער, ואג דאך אלסן, ווי קאנסטו וואס פון איינען אויגעבליק וואס איין שריט צו מאכען און אויב צו בלאמירען.

פאפא קא: בראמירען?

ו' י ק ט א ר: געוויס, די נאבלע געוועלשאפט, אין וועלכער מיר פערקערען, וועט פון אויב לאכען און זיך איבער אויב לויט זיך מאכען. וויססטו דען ניט, אז דאס אלעס, וואס די ווירסט דעם ריכטער ערקערען, וועט באלד פערעפגעטליכט ווערען און אלע ציטונגען? איך וועל דאך מיך אויף דער גאס נישט קאנען מעהר בעווייזען פאר שאנדע (אין דער ציט דאס ווי זיך געהן) מוטער: די געהסט וואוהין?

פאפא קא: ערפילען מיין מוטער-פליכט געגען מיין קינד!

ו' י ק ט א ר: די געהסט אלס צום ריכטער?

פאפא קא: יא!

ו' י ק ט א ר: און פליכט אויך אין דער סינאגאגע, אום די צערעמאניע מיטצומאכען.

פאפא קא: וועק פון מינע אויגען, די מיינענדיגסט!

ו' י ק ט א ר: מוטער!!

פאפא קא: שמעה מיר ניט אין וועג!

ו' י ק ט א ר: מוטער, איך בעט דיר מיט גוטען מין רוהיג אויסצוהערען.

פאפא קא: רוהיג! שוין צופילעל רוהיג בין איך ביי יעצט געווען, רוהיג און קאלט ווי דער טוירט בין איך די אלע יאהרען צו מיין קינד געווען, און יעצט נאך אייניגע 20 יאהר וועה איך איהם וויערער פאר מיר אלס מאן, און וואס פאר א מאן? די לאנדעס-געוועזע האבען איהם געצוואונגען אנצוקומען צו זיין שרעכטער מוטער מיט איינער ביטע. נישט קיין געהר, נישט קיין שטיצע פערלאנגט ער פון מיר, נאר א קליין ביסעלע מיהע, אויך וועל איך אויך אהין געהן און פאר דער גאנצער וועלט אויסשריי.

ען. יא, איך בין זינע מוטער, איך בין שטאלץ דארויף, די מוטער פון וואס קינד צו זיין (ווי וויל געהן, ער פערשטעלט איהר דעם וועג). ו' י ק ט א ר: די בליכסט היער, מוטער! די געהסט קיין שריט פון דאנען.

פאפא קא: די וואנסט?

ו' י ק ט א ר: יא! וויל דער פאטער און אבוועקענד ווילסטו אויף זינען נאבלען נאמען וואלכע שאנדע ברענגען? וואו וויל איך, דיין וואהן דיר פון דעם שרעקליכען שריט צוריקהאלטען. מוטער, וועסטו דעם רעוואלוציער? אין דעם וועלכען אויגעבליק, ווען די וועסט זיך עפענטליך ערקלערען אלס די מוטער פון יענעם יודע, אין דעם וועלכען אויגעבליק ווירד איינע קונעל דורכבויערן דאס הערץ פון דיין קריסטליכען ווהן? ווי? קומערט דיר נאר ניט מיין טוירט? איזט דיר פליכט דער יודישער ווהן לעבער, אלס איך, דיין קריסטליך קינד? דאן הערע, מוטער! נישט מיין הערץ ווירד די קונעל שרעפען, נאר דאס הערץ פון דיין יודישען ווהן. אה, די ציטערסט? אה, פאטער, וואו ביזטו? מיין נאבלער פאטער! די האסט די גאנצע ציט געהאלטען פערבארגען דעם שטאם אונוס-דער מוטער; ביי פאר 8 מאנען האב איך אלס געגלויבט, דאס מיינע מוטער איזט אויך איינע קריסטליך געבוירען ווי די וואס ערעל געבוירען, און אס ענדע האב איך צו מיינער שאנדע ערפארען, דאס מיינע מוטער איז ניט מעהר א געטוישטע יודעשקע!.. פאפא קא: (וויינט).

אויפטריט לידא.

ל' ד א: מוטער'ל, די וויינסט? וויקטאר, פארוואס האסטו די מוטער געבראכט צו שרעהרען?

ו' י ק ט א ר: אונזערע מוטער איז פערטיג צו געהן צום ריכטער און זיך עפענטליך ערקלערען אלס די מוטער פון יע. נעם יודע.

ל' ד א: זיט איהר דען ניט 2 ברידער איינענע, אזוי ווי מיר בידע?

ו' י ק ט א ר: שווינע!

ל' ד א: אָבער ווען די מוטער געהט נישט ערקלערען פאר
דעם געריכט, וואָ קען ער דאָך נישט המראטען.
ווי קטאָר: וואָל ער נישט המראטען, וואָרום וואָל מען איז
בערהויפט נישט פערבונטען די יודען צו המראטען, דאָמיט זיי וואָלען
ניך נישט מעהרען? און וויל ער דורכאויס המראטען, צוים מ'פועל
מיט איהם נאָך אַמערקא, וואָ ווי פועל אנדערע פון זיינע גרוי-
בענס-ברידער.

פאָפּעס קא: 2 ויהן האָב איך אויף דער וועלט געבראכט,
אונטער דעם וועלכען הערצען האָב איך זיך במידע געמראָנען. 2
ברידער זענען זיי, יעקב און עשו. עשו, וואָ, וואָס פאר אַ
שלעכטעם האָט דיר דין ברודער יעקב געטהונ, וואָס דו ביזט
איהם אזוי ביטערער שונא? עשו, עשו!

ווי קטאָר: זשידאָוקא! (אב).

ל' ד א: מוטער'ל, ער וויל דיר זעהן.

פאָפּעס קא: ער? ער?

ל' ד א: יא, מוטער'ל, ער, דין געפונען קינד.

פאָפּעס קא: יעקב?

ל' ד א: וואָל איך איהם אריינפיהרען, מוטער'ל?

פאָפּעס קא: יא!

אויפטריט יעקב, בלייבט שטעהן אין מהיר.

פאָפּעס קא: וואָרום ווילסטו נישט זינען, יעקב?

יעקב: גנעדיגע פרוי, פאר איך שטעהט אין אונגליקלי-
כער, וועלכער קומט צו איך מיט אמת בוסע.

פאָפּעס קא: פאָרוואָס רופסטו מיך גנעדיגע פרוי?

יעקב: וועלכען אנדער'ן מיטול וואָ איך אמת געבען?
איהר האָט מיר דאָס לעבען געשענקט און דאָך זענען מיר גרעמדע.
פאָפּעס קא: פֿרעמדע?

יעקב: ווען איין קינד געברויכט דעם הייליגען נאָמען מו-
סער, איז עס נישט דערפאר, ווייל זי האָט איהם אויף דער וועלט
געבראכט. נור פאר די מוטערליכע, צערמליכע ליבער, מיט
וועלכער זי ערציהט דאָס קינד. נאָר דערפאר קומט איהר דער

מיטול מוטער; ווען אָבער אַ פרוי וואָרפט אונזעק איהר קינד אָנהע-
זיך צו קימערן, וואָס דערפון וועט ווערען, און שפעטער מיט יאָה-
דען בעגעגענען זיך צופעליג אויף זייער לעבענס-וועג, זענען
זיי דען מעהר ווי צוויי ווילר פֿרעמדע?

פאָפּעס קא: ביזט גרויזאם, אָבער דאָך האָסטו רעכט.

אויפטריט לידא.

ל' ד א: מוטער'ל, איך האָב דיר געוואלט פֿרעגען... אַך
פארדאָן!

יעקב: לאָזט איך דורך מיך נישט שטערן, פֿריידיק, איז
ער קינדער-ליבער צו אַינער מוטער ערקוויקט איינעם דאָס הערץ
צוצוועהן... איך האָב דיעזעס הייליגעס וואָרט נישט אויסגעשפראָ-
כען, איך האָב נישט געהאט צו וועמען צו זאָגען, איך געדענק
עס נאָך ווי היינט, ווען איך פלעג מיך צוזאמענקומען מיט אַני-
דערע קינדער און איך האָב געזעהן די אנדערע קינדער אומאָר-
מענדיג און קושענדיג זייערע מאמעס, אוי, ווי איז מיר מיין
קינדיש הערצעלע צעבראָכען געוואָרען, ווי האָב איך די אנדערע
קינדער מקנא געווען. וואו איז מיין מאמע?—האָב איך געפֿרעגט,
אָבער מיין פֿאָטער האָט מיר איינגערעדט, אז מיין מוטער איז גע-
שטאָרבן, וועהרענד מיין מאמע האָט געלעבט, נאָר איך האָב
זי נישט געהאט. יעצט בין איך אַ מאַן. דורך אייגענע מיה האָב
איך מיר אליין אַ קאריערע געשאפֿען, און איך וויל מיר יעצט
גרינדען מיין אייגענעם הויז, מיין אייגענע פֿאמיליע. און ווער
שטעהט מיר אין וועג? די וועלכע פֿרוי, וועלכע האָט פֿאר מיר
נאָך אלס קינד איהר מוטער-הערץ פֿערשלאָסען.

ל' ד א: מינע מוטער איז אמת ווער איבערגעגעבען,
גלויבט עס מיר.

יעקב: ווער קאן אמת דען נישט גלויבען, פֿריידיק, ציט
דעם ערשטען מאַמענט, וואָס איך האָב אמת קענען געלערנט, זיט
איהר אין מינע אויגען ווי אַ גוטער אונשולדיגער מלאך.

ל' ד א: איך בין ביי אמת אלס אַ פֿרעמדע. פֿארהאָט
וויילט איהר מיך נישט רופֿען שוועסטער?

יעקב: (ווייניגער) שוועסטער, נומען שוועסטער.
 ר' דא: און אז איך בין איינער שוועסטער, איז וי דאך איי-
 ער מוטער, געה דאך צו אונזער מוטער.
 יעקב: (געהט צו דער מוטער, אין דער צייט קומט ארין וויקטאָר).
 וויקטאָר: וואָס זעה איך? וואָס זוכט דיעזער פֿרעמדער
 אין אונזער הויז? מאַרש הינאָיס פֿון היער.
 פֿאַפּעס קאָ: זעהן וויל איך יעצט, ווער עס איז אימ-
 שטאנד מוטער און קינד אויסאָנערדערליכען.
 וויקטאָר: נאָך אַמין וואָרט און ... (זעהט דעם רעוואָלווער).
 פֿאַפּעס קאָ: געה, געה, אָה ... (פֿאַוויצאָן).
 יעקב: יא, איך געה, אלס פֿרעמדער האָב איך דיעזעס
 הויז בעמערקטען און אלס פֿרעמדער געה איך פֿון דאָנען (ווייניג)
 זעהט, מאַדעם! פֿאַר אייך שטעהען יעצט במדע זיין, איינער איז
 דאָ און איבעראַל ביי זיך אין דער היים, און דער אנדערער איז
 א פֿרעמדער אָהן אַ היים; אויף דער זעלבער ערד געבוירען, אין
 דעם זעלבן לענדער צווייגען — איינער האָט אַ פֿאַטער-לאַנד, דער
 אנדערער האָט קינים. איך בין דאָך אויך אזא מענטש ווי ער — ער
 אָבער האָט אלע מענטשען-רעכטע, איך האָב קינע. און דאָך
 האָט איינע און די זעלבע פֿרוי אונז דאָס לעבען געשענקט. איהר
 פֿרעגט, מאַדעם, ווער עס שטעהט צווישען אונז במדע און רייסט
 אונז פֿונאַנדער? נישט איינער קריסטליכער ווין, מאַדעם, וואַנדערן
 דער שאַמען פֿון איינער יודישען מאַן, וועמענס הערץ איהר האָט
 זעבראַכען, דער שאַמען פֿון מיין יודישען פֿאַטער, וועלכער קאָן אייך
 נישט מוחל זיין, און דאָס זעלבע קאָן אויך נישט טהון זיין יודיש
 קינד! פֿרעמדע זענען מיר געווען און פֿרעמדע בלייבען מיר אויך
 ווייטער, פֿרעמדע, פֿרעמדע. (ער פֿאַרט ביי דער טהיר ווייניגער,
 וויקטאָר זעהט דעם רעוואָלווער, פֿאַוויצאָן).

(פֿאַרהענג געלאָזט).

דריטער אַקט.

(דאָס זעלבע צימער וואָס אין צווייטען אַקט).

סערקע: וואָס-זשע געהסטו נאָך אזוי אַרום מיט
 יסורים, משה'ניו? שוין! זי איז דאָך שוין וויעדער אויס בלה און
 וויעדער אַ מויד. איך האָב דאָך דיר ערצעהלט, אז דאָ איז אזא מנהג,
 אז אַפֿילו די יודישע חתן-בלה מווען אויך פֿריהער געהן צו'ם ...
 ווי היינט ער דאַרט? און פֿריהער חתונה האָבען אויף גויאיש,
 איינער זיי האָבען חתונה אויף יודיש, און זיי במדע,
 דינה'לע מיט יענעם, זענען דאַרט געווען, אָבער דורך זיין מאַמע-
 דאָ האָט מען זיי נישט געוואָלט געבען די גויאישע חופּה וקרושן.
 עס איז דאַרטען אַ גאנצע סומאַטאַכע צווישען דער משומדת מיט
 איהר ווהנער. דער שפּיץ איז, אז זי קאָן נישט חתונה האָבען ...
 וואָס-זשע נאָך ויפֿצסטו, משה'ניו?
 משה: שוועסטער לעבען, איך ווער דיר אָפּגירדען, איך
 וועל דיר מאַכען פֿאַר אַ גביר'טע, אז דו זאָלסט זעהן פֿיעל'ן, אז
 דינה'לע זאָל סוף כל סוף ווערען מיין פֿלויג'טע, פשוט איז
 פשוט, איך האָב מיך אין איהר אזוי שטאַרק אַרטינגעלאָזט, אז
 וואָס שוועדער זי קומט מיר אָן, אלץ שטאַרקער ברענט אין מיר
 דער יצר-הרע.
 סערקע לע: משה'ניו, הער, וואָס סערקעלע זאָגט דיר,
 דינה'לע איז שוין אזוי ווי ביי דיר אין קעשענע. אַם קומט זי
 טאָקע אויף דעם אמת.

אויפֿמריט למך און דינה.

למך: נישט ווייניג, דינה'לע, נאָם וועט דיר נישט פֿערלאָוען.
 סערקע לע: הער-זשע, למך! איך וויל, פֿון וואָנען דו
 קומסט מיט איהר, איך וויל, אז דו ביזט געווען פֿאַרטיג צו חצי-
 רען אַ מחותן, און איך בין שוין געווען נישט דיר אייפֿצונגעהאָנגען.

ווי א מחותן, נאך צו דיין גליק איז דערפון סיי-וויי-סיי גארניט געווארען. מילא דו, למך, מענסט גומל בענשען, נאך דו, דינה'לע, זאג אלליין, דארפסטו נאך האבען א בעסערען סימן, אז יענער איז נישט דיין ווי? משה'ניו, וואס-וועט שטעהסטו פון דער-חייטענס?

משה: איז וואס-וועט האב איך דיר געוואלט זאגן, דינה'לע? אמת איך בין נישט קיין הינט-מאד'שער, און איך בין מיט עטליכע יאהר עלטער פון דיר, נאך מענסט מיר גלויבען, אז מין ערשטע ווייב, דיר צו לענגערע יאהר, אז זי פלעגט קומען שבת אין שוהל אריין בעהאנגען מיט ציערונג פון קאפ ביי פנים, פלעגן אלע ווייבער ארויסקרייכען די אויגען קוקענדיג אויף איהר. נו, דארף זיך נאך א ווייב בעסער ווינשען?

למך: הער-וועט, שוואגער, וואס איך...
סערקע: דו שווייג, מיט דיר וועל איך מיך אויס'טענהן שפּיטער, אצונד וויל איך הערען, וואס אונזער מאכטער זאגט!
למך: אונזער מאכטער?

דינה: מוהמ'ניו, וויסט איהר וועגען וואס איך בין אצונד געקומען?

סערקע: וואס דען, איך ווייס נישט ווייל דו האסט סוף בל סוף ארויסגעזעהן, אז דו אלליין ביזט נאך א קינד און וויסט נישט, וואס עס מ'הויט זיך מיט דיר, און דער טאטע דינער איז מ'שטוינט געזאגט נישט מעהר ווי א ציגענע באבקע, און טאקע נאך איך בין דיר ווי א מאמע. ביזטו צוריקגעקומען מיך בעטען, איך זאל דיר מוחל זיין, נו, אז דו בעסטסט מיך אזוי שמארק, בין איך דיר אוראי מוחל.

דינה: דארף איך בעטען, מוהמ'ניו, איהר זאלט מיך לא-זען אויסרעדען?

סערקע: אדרבה, לא'מך שוין הערען אמאל א ווארט פון דיר!

דינה: אלוא הערט, מוהמ'ניו! מין קומען צוריק אהיים איז נאך צו דעם צוועק, ווייל...

סערקע: ווייל דו וועסט ערשט אצונד, ווער עס איז דיין

אמת'ער וויג ביזטו געקומען אונז זאגן, אז מיר זאלען זיך צו-גרעסען צו די הנאים אין א גומער שעה. בקיצור, איך וועל מיך נישט לאזען קיין סך בעטען און לאז נאך געבען, עס זאל זיין אין א שעה מוצלחת און מול-טוב. (ברעטט מעדער).

אויפ'מירט הערמאן.

הערמאן: וואס איז שוין וועדער פאר א מול-טוב?
סערקעלע: משה'ניו, חתן דומה למלך! וואס-וועט געהסטו נישט צו דיין כלה געבען דעם ערשטען קוש?
הערמאן: פאזאלע, פלעטער משה פון ביטשוטש.
סערקע: ווער האט נאך דיר געשיקט? וואס קהל'סטו דיר דא?

הערמאן: שוויגער, זיט אזוי גוט און שרייט נישט אזוי אויף מיר, ווארום איך קאן העכער שרייען!
סערקע: חוצפה'ניק! מאך צו דעם פיסק!
הערמאן (העלער): יא, שוויגער, צומאכען וועל איך דעם פיסק, אבער וויסט איהר וועסטענס? אייער פיסק!
סערקע: שוויגער, ארויס פון מין שטוב!
הערמאן (שריט העלער): שוויגער, איך הער איך ווי דו קאץ!

סערקע: זאלסטו אזוי כח האבען צו לעבען, ווי איך האב כח דיר איבערצושרייען.

הערמאן: און יעצט, נאך דעם ווי איך בין פארטיג גע-ווארען מיט דער שוויגער, יעצט ווענדע איך מיך צו איך, פלעטער משה פון ביטשוטש, זאגט מיר, וואס ווילט איהר האבען פון דעם ארום קינד, איהר ארמער טפוש?

משה: דו עזות-פנים, צו וועמען רעדסטו?
הערמאן: צו איך! איהר קליין-שטערטעלדיגער יאלד, וויסט איהר פון וואגען איך קום עבען יעצט? פון מין פריינד, פון איהר חתן יעקב.

סערקע (שפרינגט אויף): שמום! איך וויל זיין נאמען נישט הערען ביי מיר אין שטוב!

ה ע ר מ אן (שרים און איהר אויער): נים צו איך רעד איך.
שוויגער!

ס ע ר ק ע: איי. אז שרייען וואלסטו שוין אויף וואס איך
ווייס!

ה ע ר מ אן: נאך צו איך רעד איך, פערטער משה פון
ביטשומש! איהר וואלט נים מינען, אז מין פריינד יעקב, ווילער
קאן דא נים חתונה האבען מיט זיין דינה'לען, איז שוין צווישען
זי אים שידוך. נאך ווייט איהר וואס ער האט בעשלאסען: אז
ער און זיין געטרייע דינה'לע וואלען פון דאנען אויסוואנדערן. יא,
זי פארהען באלד נאך דעם פרייען אמעריקא, דארט, וואו קינער
וועט זי נים פערוועהרען זיך גליקליך צו פערמיניגען. און דינה'
לע איז נאך דעריבער אהערצו געקומען. אום צו געהמען איהרע
קליידער, און אלעס וואס איז איהרס.

דינה: יא, מוהמעניו, ווענען דעם בין איך יעצט געקו-
מען נאך אמן מאל אהיים און זעלבסטפערשטענדליך, אום מיך
אויך מיט איך צו געווענענען, און איך מויענד מאל דאנקען פאר
דער גוטער בעהאנדלונג.

ל מ ד: נישטא פארוואס!
ס ע ר ק ע: פארוואס-ווע האסטו עס מיר באלד נים געוואנט?
דינה: ווען האט איהר מיך דען געלאזט צום ווארט קומען?
ס ע ר ק ע: נו, און דו, למך? דו שטעהסט פון דערווייטענס
און שאקעלסט מיט'ן קאפ?

ל מ ד: פער... פערשטעהסטו מיך!
ס ע ר ק ע (קרייט איהם נאך): פער, פערשטעהסטו מיך, וואס
קומעסט, קליאטשע? למך, מין נים, אז אלס שפיערט זיך מיט
דיר! למך, נישטא פאדים לאז איך זי פון דאנען ארויסגעהטען!
דינה: וואס הער איך? מין אינגענום, וואס איך האב
מיר ערווארבען דורך יאהרען לאנגער שויערער מיה, ווילט איהר
מיר פערהאלטען? מיט וועלכען רעכט?

ס ע ר ק ע: האב איך דיר נים אויפגעהארעוועט פון קליי-
וויז אויף? האב איך נארייט קמן דעה איבער דיר? אנמלויען
חילסטו נאך מיט א פאלאבאוניק קמן מאלאמערקא? סידען איך

וועל נים לעבען. קום מיט מיר, משה'ניו, זי פארהט נאך נים.
פערלאז דיר אויף דעם שוועסטער סערקעלען! קום, ברודער, מיט מיר.
(שרעקט איהם אב).

ה ע ר מ אן: און דו, דינה'לע, קום מיט מיר. זעהן וויל
איך, אויב זי וועט וואנען עפעס צוריקצוהאלטען פון דעם, וואס
דיר געהערט. קומט אויך מיט, פערשלאפענער טאטע. (אדע דרש
אב. מען הערט פון שטוב זיך שראגען).

ל מ ד (ערשענט א צעשטאנענער): דאס הארץ האט מיר אבער
געוואנט, אז זי וועלען אזוי לאנג שרייען און אזוי לאנג זיך אויס-
טענהן, בין איך וועל ארויס דער פער'משפטיגער. איי, מין קאפ!

אויפמריט הערמאן (אויך צעשטאנען).

ה ע ר מ אן: נו, וואס וואנט איהר דארף?
ל מ ד: איי, שלעכט!

ה ע ר מ אן: וואו ווענט איהר פלוצלונג אהינגעקומען, רבי
למך? איהר ווענט נאך אנטלאפען?

ל מ ד: האסטו דען נים געווען, זי אזוי סערקעלע האט
מיך אנגעהייבען צו באמבארדירען! נו, און דו אלעין, קוק דיר
נאך, און וואס פאר א פנים דו האסט, הערמאן. וואג מיר, וואס
טהיט זיך דארט מיט מין ארום קינד געביך?

ה ע ר מ אן: זי מענהן דארט ווייטער, אבער שוין אביסעלעך
געלאסענער, וויל מין ראועלע, מין פרוי, איז אויך אצונד אהי-
געקומען און זי מענהן זיך פאר איהר אויס.

ל מ ד: זי וואל צווישען זי משפט'ן סערקעלעס מאכטער?
ה ע ר מ אן: רבי למך! רופט נים מין פרוי מיט דעם נא-
מען סערקעלעס מאכטער. אמת, סערקעלע איז איהר מאמע,
אבער איך בין איהר טאן און איך הייס נים למך. וואס קוקט איהר
אזוי אויף מיר שפאטש? האט איהר דען נים געהערט, ווי איך
טענה מיך אויס מיט מין שוויגער?

ל מ ד: בע, אקעגען א שוויגער וואלט איך אויך אפשר גע-
קאנט זיין א חכם, א גביר, אבער אקעגען א ווייב, איי, שלעכט!
ה ע ר מ אן (שטאנץ): וואס איז דער חילוק? זעהט איהר

האָטש אײַך האָב לייעב מיין ווייב, פֿון דעם וועגן האָב אײַך וו
אויסגעלערנט אויף מיר צו קוקען ווי אויף איהר געבומער, איהר
הערשער, איהר מענטש לעבען, אָבער עס איז דאָך אזוי, אײַך לייעב
ניט אונזער מיין ווייב'ס פאנטאָפֿעל אזוי ווי איהר, אײַך היינט ניט
למך, וואָס לעבט איהר פֿון מיר וויל אײַך וויסען?
למך: ווייל... נאָר, שו, אָט קומען זי ביידע אהער.

אויפטריט מערקע און ראָזאַ.

למך און הערמאן בעהאלטען זיך אונזער דער שטאָפֿ.

ס'ערקע: אז אײַך וואָג, זי וועט ניט פֿאָהרען, נו, האָסטו
דאָך אָנגעהויבען מיר דערצעהלען פֿון דיין שלים'טול...
ראָזאַ: מאמע, רוף ניט מיין מאן מיט דעם זעלבן נאָמען
ווי דו רופֿסט דיין מאן.

הערמאן: איהר הערט?

למך: ווארט אַביסעלע.

ראָזאַ: קוק, מאמע, אויף מינע אויערען.

ס'ערקע: אָט דאָס ווען די אויערען געלעך? האָט ער זי
דיר דאָך געקויפט?

ראָזאַ: אײַך האָב נאָר געזעען אַ קוועטש מיט די אויערען
ווי דו האָסט מיך געלערנט, איז ער באַלד געלאָפֿען אָהן אַ נשמה
און האָט זי מיר געבראַכט.

הערמאן: וואָס וואָגט זי? (ווייז צוריקצוגען).

למך (דאָס איהם ניט): ווארט אַביסעלע.

ראָזאַ: ווי געפֿעלען זי דיר, מאמעניו?

ס'ערקע: מיר געפֿעלען זי נאָר דערפֿאַר, ווייל דו האָסט
אויסגעפֿיהרט, נו, טאָכטער, האָט דיר מיין מאמע גוט גערעכט?

ראָזאַ: מאמעניו, אײַך מוז דיר וואָנען, אז דו ביזט אַ חכמת.

דו וואָלט געווען זעהן, ווי מינע טרעהרען האָבען איהם פֿער-
קלעמט ביי'ם האַרצען. חא-חא-חא.

הערמאן: פֿון וועמען לעבען זי?

למך: לאך אײַך, וועט מען ניט וויסען פֿון וועמען מען
לעבט.

ס'ערקע: איז דיר עפעס שווער אָנגעקומען צו וויינען
פֿאַר איהם?

ראָזאַ: נין, מאמע, נאָר ניט שווער. מינע אויערען האָבען
געקאָמען מיט טרעהרען, אָבער אין האַרצען האָב אײַך אזוי געלעבט.
חא-חא-חא. אײַך האָב גאָרניט געוואוסט, ווי גרינג עס
איז אָבצונארען אַ מאן, חא-חא-חא.

הערמאן (רופֿט זיך אַרויס מיטן שטעקען): וואָס!!!

ראָזאַ: אוי, ער האָט געהערט! אוי וועה איז מיר!

ס'ערקע: אוי וואָל זיין אונזערע שונאים! וואָס ביזטו אזוי
במל געוואָרען פֿאַר איהם? ער האָט געהערט? ווער עס שמעהט
אונזער דער וואַנד, דער הערט זיין שאַנד.

הערמאן: האלט ס'מיר, אלטע קלעמפֿע!

למך: איי גוט, אָט דאָס וואָלט אײַך געדארפֿט קאָנען!

ס'ערקע: למך! אַ שוואַרצער חלום אויף דיין קאָפּ! וואָס

שמעהסטו פֿון דערווייטענס און לעבסט? עס מוזט דיר הנאה?

למך: פֿערשמעהסטו מיך, ס'ערקעלעך, מיר מוזט אַצונד

הנאה נאָר דערפֿאַר, ווייל אַצונד האָסטו צו מהן מיט דיין טאָכ-

טער. אפשר וועסטו דערבייפֿער פֿערנעמען אַן מיין טאָכטער?

ראָזאַ: הערמאן, זי ניט אויסער דיר און הער מיך אויס
פֿריהער.

הערמאן: נין, פֿון דיר וויל אײַך גאָרניט הערען, דען

וואָס דו וועסט מיר וואָנען, וועל אײַך דיר ניט מעהר גלייבען.

פֿערלויבען האָב אײַך יעצט מיין גאָנץ צומרויען צו דיר. דו האָסט

גאָנץ גוט געוואוסט, אז אײַך קאָן ניט זעהן קיין טרעהרען, איבער-

הויפט טרעהרען פֿון דינע אויערען, און דו האָסט דיר דערמיט די

געלעגנהייט אויסגענוצט, אום נאָכהער פֿון דיין גוט האַרציגקייט מאן

זיך אויסצולאכען צוזאמען מיט דיין לעהרערין.

ראָזאַ: הערמאן!

הערמאן: אײַך וויל דיר ניט הערען, דיין וויינען איז איין

אַנשטעל, דינע טרעהרען ווענען געקונסטעלטע. ווייסטו וואָס

טרעהרען ווענען? טרעהרען ווענען געגעבען געוואָרען דעם מענטשען

אין זיין אויגליק, אום דורך זי זיין שמערץ צו לינדערן, טרעהרען

קענען המליג, אבער דו האסט דערפון געמאכט א קינדער-שפיער,
א קאמערדיק. דערמיט האסטו מיר איבערצייגט, אז דו ביזט טאקע
ניט מער ווי סערקעלעס מאכטער.

ס ע ר ק ע (שטאלין): אייב סערקעלעס מאכטער געפאלט דיר
ניט, קאנסטו דיר שוין העלפען.

ר א ז א: וואס מהוסטו, מאמע? ברענגסט איהם נאך ערגער
אין בעס ארבעט.

ס ע ר ק ע: האב איהם אין דער ערד! איינס פון ביידע:
האט ער דיר ליעב, וואל ער ליענען צו דינע פיס, ווי א הונד.
האט ער דיר ניט ליעב, צו וואס טויג ער דיר?

ר א ז א: איי, מאמע, פארוואס האב איך דיר געפאלגט!

אויפטריט משה.

מ ש ה: שוועסטער, עס איז בחנם.

ס ע ר ק ע: וואס איז בחנם?

מ ש ה: איך האב גערעדט מיט איהר, איך האב איהר צו-
געזאגט דאס טעלער'ל פון הימל. איך האב איהר צוגעזאגט
עולם-הזה און עולם-הבא, און מיינע ווערטער האבען זיך געקלעבט
פונקט אזוי ווי אנדערעס צום וואנד.

ס ע ר ק ע: וואו איז זי? לאז מיך נאך צו איהר!

מ ש ה: זי איז שוין אוועק צו יענעם.

ס ע ר ק ע: נו, און די קליידער און זאכען?

מ ש ה: פאר אלע נויטען זאגט זי וועט זי אוועק ווי זי שטעהט
אין געהט נאך אמעריקא.

ס ע ר ק ע: סידען איך וועל ניט לעבען.

מ ש ה: איך פערשטעה ניט. דו וועסט איהר דעם וועג
פערשטעלען?

ס ע ר ק ע: וואס פערשטעהט איהר דען יא? איהר מענער
מישטניג געזאגט, וואו איז ערגעץ מיין למך? למך, ביזט טויב
געווארען? קום אהער צו מיר.

ל מ כ: אז דו דארפט מיך, קום אהער צו מיר.

ס ע ר ק ע: וואס איז דאס פלוצלונג פאר א נייעס? וואוהער
געהסטו, למך?

ל מ כ: צו מיינע קינדערלעך, ווייל איך וויל זי בידען מיט-
געבען די ברכה פון א טאטען, אידער זי פארהערן בשלום אוועק
פון דאנען.

ס ע ר ק ע: למך, אט הערען מענשען! קיים טרעטסטו נאך
איבער די שוועל פון יענעם, טארסטו מיר ניט קומען פאר מיינע
אויגען.

ל מ כ: וועל איך אייפהויבען ביידע הענד צום הימל און
מאכען א ברכה ברוך שפטרני.

ס ע ר ק ע: וואס איז פלוצלונג געווארען מיט מיין למך?
מ ש ה: וואס וואונדערסטו זיך, שוועסטער? וועסטו דען
ניט, אז דיין אידעמל דער הוצפה'ניק בלאזט איהם און די אויג-
רען! ווארט, איך וועל אייך ווייזען. (אב.)

ס ע ר ק ע: נו, מאכטער, וואס זאגסטו עפעס צו דינעם
און צו מיינעם? זי נאך א שטאלץ פון אונזערע מענער!

(הערטאן דערנאך למך'ן פערשיידענע מענעס.)

ל מ כ: היינט זענען מיר די קנאקערס!

ר א ז א: א נו, מאמע, דערצעהל זי אונמישנע, ווי דער
פעטער משה האט דיר דערצעהלט, וואס עס וועט זיין, אז מיר
וועלען זיין אין ארץ-ישראל.

ה ע ר מ א נ: איך שטעל מיר שוין פאר, וואס אין ארץ-
ישראל וועט זיך אבטהון, אז די ווייבער וועלען זיין דארט די
קנאקערס.

געזאגט (קוטרמעט).

מ ע נ ע ר: אין אמעריקא האט דאך דרך-ארץ די פרוי פאר
דעם מאן.

דאס ווייב קומט צוערשט, דער מאן מוז דער לעצטער זיין.

ו ו י ב ע ר: קומט, ווייבער, לאמיר לויפען

קין צוין אין אונזער לאנד.

דארט האבען וועט די גאנצע דעה די יודענע אין דער האנד.

ווי אין אמעריקא פונקט דא

מאכען מיר אין געזעץ.

דער מאן קומט אן, דער אויבער-אן, דעם מאן אונטען אליין.

דער מאן, וואס טהוט ער דאן, ווען ער איז מיט זיין וויבעלעך אליין?

איי נומ, — נומ.

מענער: שלעכט, שלעכט!

ער האפט זי און אין קלאפט זי אן.

עס האט קיינער נומ געזעהן.

איי נומ, נומ.

וועבער: שלעכט, שלעכט!

דאס ווייב מאכט אנעשרי, קומט אן פאליציי.

מען האפט דעם מאן. מען וועט איהם אין ביו פריה.

איי נומ, נומ.

מענער: איי שלעכט, שלעכט!

אליע: איי שלעכט ... נומ ...

אין שטעל מיר שוין פאר, וואס אמאל וועט זיך אבטוהן

אין ארץ-ישראל, ווען סאסע און לאה, די נאנצע בער.

דעה, וועט זיין אין קהל.

מענער: חיה און פיה אנגעקראל.

וויבער: בערל און שמערל א קאפראל.

אליע: אין שטעל מיר שוין פאר, וואס אמאל וועט זיך אב-

טוהן אין ארץ-ישראל. איי, איי, איי. (ביים). (שאנצען).

(פארהאנג פאלט)

פערואנדרלונג.

(אויפגאבן ציטירט ביי יעקב'ן. ער ליענט קראנק).

דינה (ווינט): האפנונג! האסט מיר שטארק בעטראגען.

האסט צערשטערט מיין לעבען, מיין מריסט,

מיר בלייבט יעצט נאר ווייניג אין קלאגען.

און מיין ענדע נאר איין גאס וויסט.

דאך בין יודין פון געבוירען.

און דער יוד האט צרות פילעל מעהר,

נאך האט ער נישט זיין מוט פערלירען.

און איך וועל זיין אויף ווי ער.

איך האף און האב אויך געדולד.

וויפיל צרות דער יודעלע האט,

האפט ער אימער צו זיין ליבען גאט,

דאס האט איהם נאך נישט פערפיהרט,

ער לעבט און עקזיסטירט.

און האטש די צרות זענען אהן אברעג.

דאך פיהרט עס איהם נישט אראפ פון וועג.

ער טראגט אריבער יעדען שטערץ.

חיל ער האט א יודיש הערץ.

נאר אין ווייניג און טרעהערען

איז ער צווינגען אונזער גאציאן.

זיין געווייזן דארף זיך ווייט הערען.

און דער גרייכען ביו צו גאטס טראהן.

אה, דארטען שחיסות און פאגראמען

דארט מרייבט מען איהם פון לאנד ארויס,

דאך פערבייט ער נישט גאטס גאמען.

אחד — דאס שרייט ער מוטיג אויס,

ער האפט און האט אויך געדולד. (רעדנען)...

(מען הערט קלאפען).

דינה: הערין!

אויפטריט מאדאם פאפעסקא.

פאפעסקא: קאן מען זעהן דעם הערין יעקב?

דינה: דארט, מאדאם, אין זיין שלאף צימער ליעב.

ער יעצט.

פאפעסקא: און ער פיהרט אונזאהל:

דינה: ווייט ער איז צוריקגעקומען פון אמער הייז, מ-

דאס. די ביטערע ענטמישונוג און זיין אויפגענוג האבען זיין גע-

וונדהייט צושטערט זא, דאס ער ליענט צום בעט.

פאפאס קא: דארף איך זעהן?
דינה: אה, מאדאם, איך ביטע אים, דער דאקטאר האט
 איהם געהיטען רוהען אין איינער אונזער וועט איהם געוויס אויפ-
 רעגנען אין איהם שארען.

פאפאס קא: האב קיין אננסט, מיין קינד, איך וועל איהם
 זיין רוה נישט שטערען, נאר פאר איינע קורצע וויילע לאזן מיר
 דא איבער מיט איהם אלעין.

דינה: אבער, מאדאם, ער שלאפט יעצט אונד...

פאפאס קא: גלויבע מיר, ליעבעס קינד, איך וועל איהם גע-
 וויס נישט וועה טהון (דינה געהט צום הינטערטור, פערציהט דעם
 פארהאנג פון בעט) אה, הערליכעם בילד, הערץ ערקויקענדע
 ערשיינונג! מיין יודיש קינד, גלויבע עס מיר, נאך נישט האט איינע
 מוטער זאג געליעבט איהר קינד, ווי איך האב דיר ליעב, מיין
 יעקב. פערווארפענעם ווייב, ווי אזוי האב איך דאמאלס געקאנט
 אזא שוידערהאפטעם פערברעכען בעגעהן, און... אזוי ווי ביטער
 איז יעצט מיין חרטה, קאנסטו עס אמאל דוין מאמען מוחל זיין?
 נישט קינד מינים, יודיש קינד מינים! (פאדט ווייניגער אויף זיין בעט).
יעקב: (ערוואכט) איהר ווייט עס, מאדאם? אין דיעזער
 שטעלונג? שטעהט אויף, מאדאם!

פאפאס קא: נין, נישט פריהער, ביז דו זאגסט מיר צו,
 אז דו וועסט מיר אויסהערען.

יעקב: יא, אבער פריהער געהסט פלאץ, ביטע, וואס
 איז איינער וואונש, מאדאם?

פאפאס קא: יעקב, איך רעד יעצט צו דיר ווי צו אים
 ערוואקסענעם מאן, יעקב. דו ווילסט היראטען, פריהער אבער
 בעט איך דיר מיר צו ענטפערן: האסטו דוין דינה'לען ליעב?
 זעהר ליעב?

יעקב: אזוי ליעב, אז איך וואלט אויך מיין לעבען פאר
 איהר געאפפערט!

פאפאס קא: נאם זי דאנק, יעקב, קאנסטו די מאכט
 פון ליעבע, און דו וועסט מיר פערשטעהן. ווען איך האב מיט
 דוין פאטער געהיראטעט, בין איך געווען אקינד פון 15 יאהר.

נישט אויס ליבע בין איך זיין פרוי געווארען, נאר מינע ארי-
 מע עלטערן האבען מיר צו דעם ריכען מאן געצוואונגען. 3 יאהר
 שפעטער האט דער צופאל מיר צוזאמענגעפיהרט מיט מיין
 יעצטיגען מאן, און איך האב אויך דאמאלס געליעבט, אזוי ווי
 אים 18-יאהריגע ליעבט צום ערשטען מאל אין איהר לעבען.
 איהם האב איך אלעס געאפפערט, דען דאס געפיהל פון מיין ער-
 שטער ליעבע האט מיר ווי בערוישט, פערשפורט, איך האב גע-
 האנדעלט אהן בערענקען, אהן איבערלעגונג. איך בין עלטער
 געווארען. דער ערשטער רויש איז פאראיבער, איך האב מיט דער
 צייט מיר אלע מאל מעהר און מעהר דערמאנט אן די מיניגע,
 וועלכע איך האב איבערגעלאזט אין מיין יודישער היים (צייטער).
 איבערהויפט אן מיין קינד, וועלכעס איך האב איבערגעלאזט אין
 דער וויעג, אה, נישט אים מאל איז מיר אנגעקומען אים
 ברענגענדע בענקעניש, און ווי א משוגענע האב איך געוואלט
 לויפען אין דער וועלט אריין, לויפען, אום מיין קינד ווידער צו
 געפונען. אבער איך בין שוין דאמאלס אויך געווען מוטער פון
 מינע 2 קריסטליכע קינדער, און אויך זי זענען נאך געלעגען
 אין יערע וועגעלעך (וויינט). אין דיעזעס מוטער-הארץ איז געווארען
 אין צווייטען צערטען. איך האב נישט געוואוסט וועמען, פאר ווע-
 מען צו אפפערען. קיין מענטש בעגרייפט, וויפילע איך האב און
 דער שטיל געליטען. יאהרען זענען פאראיבער, אז פאר מינע
 אויגען זאג נישט גערשוועבען דאס בילד פון מיין פערלאזטען יודיש
 קינד, ביז דער צופאל האט דיר מיר אקעגען געפיהרט אלס
 ערוואקסענער מאן. יעצט (קנייט) יעקב, לאז די זינדערין פאר דיר
 קנייט, ווי פאר איהרען ריכטער. זאג ארויס דוין משפט איבער
 דוין זינדיגע מוטער, פערלאנג פון מיר דאס שווערסטע אפפער
 און איך מוה אלעס גערן, נאר לאז מיר זיין דוין מאמען דו
 ביזט דאך א יודיש קינד מיט א יודיש הארץ, האב רחמנות אויף
 דוין אונגליקליכער מוטער און זי איהר מוחל, זי איהר מוחל.
 (קנייט זינען הענד).

יעקב: (נאך א שטארקען קאמפף דריקט ער זי צו צום הארצען):
 מוטער!

פאפא קא: ויסע הימלישע מוזיק אין מיר דיעזעס
ווארט מוטער פון דינע ליפן צו הערען.

יעקב (קומט זי): מין ארמע מוטער!

פאפא קא: נין, נישט ארים, די ריכטסטע, די גליק-
ליכסטע מאמע בון איך מיט אים קינד, ווי דו...

יעקב: אין דאך, מוטער, זי געפאסט, אזוי וויל עס דאס
גרויזאמע שיקוואל. אייניגע און צוואנציג יאהרע ווארען מוטער
אונד קינד אויסאנאנדערנערסען, און יעצט האבען מיר זיך
וועדער געפונען, אבער נאר אום באלד וועדער אינאנדרעצו-
פערלערען.

פאפא קא: וואס וואגסטו, מין קינד? (מיט שרעק).

יעקב: מיר בלייבט קיין אנדער אויסוועג ווי פון דאנען
אויסצוואנדערן.

פאפא קא (שריט): נין, נין, יעצט נישט טעהר.
(מען הערט קראפן אין מהיר).

יעקב: מוטער, פלייכט דארפסטו יעצט אין הויז נישט
געזעהן ווערען?

פאפא קא (ניעהנד): קיין מאכט אין דער וועלט וועט
מיך יעצט אוועקרייסען פון מין געפונענעם קינד, פון מין יעקב.
(קומט איהם. אב).

אויפטריט וויקטאר.

יעקב: וועלכער אונערווארטעטער גאסט?

וויקטאר: מין הערר, איך קום יעצט צו אים, ווי א
געשעפטס-מאן צום אנדערען.

יעקב: מיט אים, מין הערר, האב איך קינע געשעפטען.
וויקטאר: דאך, איך קום יעצט, אום אים אים פארשלאג
צו מאכען.

יעקב: און ווען איך בין נישט געגוערונג איינער פארשלאגען
צו הערען?

וויקטאר: דו מוזט!

יעקב: איך מוז? ווי עס שיינט, פערנעסטו זיך, אז דו

געפונסט זיך ביי מיר אין הויז, און איך קאן דיר עבען זא ציגען
די מהיר, ווי דו האסט מיר געכמען געציגט.

וויקטאר: דאס וועסטו נישט וואגען, יודע! דענקע נאר
אן די פאלגען, וועלכע קאנען פאר דיר זעהר טרויעריג זיין.

יעקב: הערצלאזער אונגענש! פארוואס פערפאלגסטו מיר
אזוי אונבארטהערציג, זאגאר בין און מין אייגענער היים פער-
פאלגט מיר דין ביטערער האס און גייעט מיר קיין רוה. ווארום?
וויקטאר (אויפגעצויגט): ווי דו זעהסט בין איך געלאסען,
פאלג דו אויך מין ביישפיעל און זי אויך געלאסען. היים מיר
פלאץ געהמען און הער ווענען וואס איך קום יעצט צו דיר.

יעקב: ביי אונז יודען איז די גאסטפריינדשאפט הייליג, דו
בייט צוואר מין פליינד, דאך בייטו יעצט מין גאסט. ביטע פלאץ
געהמען.

וויקטאר (שפאטשט): דאזיקע! (ועצט זיך).

יעקב: יעצט לאז הערען דעם צוועק פון דין אהערקומען.
וויקטאר: ערשט וויל איך דיר דארויף אויפמערקזאם
מאכען. דאס די פאמיליע פאפאקא איז איינע פון די ערעלסטע
און גאבעלסטע אין רומעניען.

יעקב: איך ווייס עס, איבערהויפט דער ערעלסטער פון
אלע ערעלע בייטו. דאס האסטו מיר שוין נישט איינמאל געוויזען.
אליא, וויטער.

וויקטאר: אין אונזער פאמיליע האט אימער געהערשט
פרייערען און הארמאניע. בייטו פלוצלונג געקומען און דו האסט
אונזער הויז צעשטערט. ביטע, הער מיר געלאסען אויס.
יעקב: נישט, איך בין געלאסען.

וויקטאר: איך האב גאנצעראכט איבער א מיטער, ווי
אזוי דו אונזער פרייערענשטערער, ווי אזוי דו קאנטט וועדער גוט
מאכען דאס אונגליק, וואס דו האסט אין אונזער הויז געבראכט.

יעקב (אויפגעצויגט): ווי אזוי איך זאל וועדער גוט מאכען
דאס אונגליק. נישט, איך בין געלאסען.

וויקטאר: איך פערלאנג, אז דו זאלסט אונזער לאנד,

אונזער רומענישן זאג שטענדיג אלס מעגליך פערלאסען, און צוזאם
פיר איבער. (פיוזע).

יעקב: חא—חא—חא! דאס איז מערקווירדיג.

וויקטאר: וואס איז מערקווירדיג?

יעקב: אז מיר במדע זאלען דאך אמאל האבען אינגעם
אין דעם זעלבן געדאנק, דען געטערן נאכדעם ווי איך האב
אזער הייז פערלאזען. האב איך באלד איהן ענטשולט געפאסט
צו פערלאזען דאס זיסע פאטערלאנד רומעניען.

וויקטאר: אלא, אונזער רומענישן געפאלט דיר נישט?
דעםמא בעסער, מאך דאס דו פערריווט, אבער שנעל, פלייכט
ברייכסטו אויף ריווע-שפערען?

יעקב: דאנקע שטען, איך ברויך נישט מעהר קען געד
אויף ריווע-שפערען.

וויקטאר: ווארום?

יעקב: ווייל איך בלייבע זייערער צוריק אין לאנדע.

וויקטאר: האסטו דען נישט ערשט געזאגט, דאס דו האסט
זיך געטערן ענטשולטען?

יעקב: יא, געטערן האב איך זאגט איהן ענטשולט געפאסט,
היטע אבער האט מיר א געוויסע פערזאן געזאגט, אז איך האב
עס נישט געוויינט מעהר.

וויקטאר: אינעם געוויסע פערזאן?

יעקב: יא, אינעם געוויסע פערזאן, און צוזאם קומע א-
דערע אלס אונזער מוטער.

וויקטאר: יודע, זי פארזיכטיג מיט דינע אויסדרוקע.
איך פערבייטע דיר צו זייערעהאלען דאס ווארט „אונזער מוטער“.
דען מינע מוטער קאן נישט אויך דינע מוטער זיין.

יעקב: איך בעט דיר שווער מאל אום פערציהונג, דאס
איך בין געבוירען געווארען פון דער זעלבער פרוי, וואס דו ביסט
געבוירען, און גלייב מיר, ווען דו מוטער זאל זיך געווען און מיר
אנפירענען, וואלט איך איהר געענטפערט, בעסער נישט געבוירען
זענען, אידער צו בעקומען דיר פאר א ברודער.

וויקטאר: יודע, ווער גיטס דיר דאס רעכט מיך צו
רופען ברודער?

יעקב: בעט איך דיר נאך אמאל אום פערציהונג. דער
גענען מיר געגען אונזערען ווילען דאך צוויי ברודער, און איינ-
האסט אמאל געלעבט דו ביבעל, וועסטו דאך געפונען אונזערע
אונפאסערע צוויי ברודער ווי מיר זענען: יעקב און עשו.

וויקטאר: און איך זייערעהאלען עס דיר, דאס מאדאס
פאפעסקא מיין מוטער האט אויפגעהערט דינע צו זיין און דעם
מאמענט, ווען זי האט דעם קריסטליכען גלייבען אנערקענט.

יעקב: ברודער עשו! מיין מוטער האט דעם קריסטלי-
כען גלייבען נישט אנערקענט. צוים בעווייז, דאך אויך יעצט, נאך
אריינגע און צוואנציג יאהר, שלאגט און דער ברוסט פון מיין מ-
טער איהן וואהרעם יודעשעם הארץ.

וויקטאר: יודע! בעלמדיג נישט מיין קריסטליכע מוטער!
יעקב: דיין קריסטליכע מוטער איז יעצט אין דעם מא-
מענט ביי מיר אין מיין יודיש הייז. ערשט פאר אייניגע מינוטען

האט זי פאר מיר געקניקט און וואר איבערגעליקליך פון מיר, איהר
יודיש קינד, צו הערען דאס ווארט מוטער.

וויקטאר: ציהע צוריק דינע פערדאמטע ליגע. מאדאס
נאפעסקא וועט זיך נישט זאגן שווער ערגירענען.

יעקב: און איהר יודישער וואהן האט זי צו זיין יודישען
הארצען צוגערירט, און זי גערופען מוטער. דען זי איז און
בלייבט אויך ווייטער מיין יודישע מוטער.

וויקטאר: יודע! איבער פון אונז במדע איז צופילעל אויף
דער ערדע. (האפט ארויס דעם רעזאלוטער. ראנגלען זיך).

יעקב: אונגענש, ווילסט א מארד בענעהן? (אין דער ציט
שיינט אויס דער רעזאלוטער. וויקטאר פאלט טויט).

אויפטריט פאפעסקא אין דינה.

פאפעסקא: וואס איז דא געשעהן? אלמעכטיגער גאט!
דינה: וואס איז געשעהן? וואס האסטו געטהון, יעקב?
יעקב: שוידערט איהר אוועק פון מיר: מוטער, אינעם

ליכע ליגעט יעצט פאר דיר, דין קריסטליכער ווהן, אבער מינע
הענד הייב איך אויף צום הימל, און רוף נאם פאר אנערות,
און די הענד ווענען דין פון פערנאסענע בלוט. איך בין קיין ברוי-
די-מערדער, גלויב עס מיר, מוטער!
דינה: יא, דין מוטער און דין דינה'לע וועלען דאס
גלויבען, אבער ווער נאך?

אויפטריט קאמיסאר.

קאמיסאר: יא, ריכטיג, ווער איזט איהן מארד געשעהן?
ווער איז דיעזען מארד געגאנגען?
פאפא: קא (צונגט דאס רעוואלוצער): ווערט איהר דען נישט
ווער: איך האב איהם ערמארדעט!
יעקב: מוטער!
דינה: מוטער!
קאמיסאר: ווי ווערט מירן געפאלענע? (נעהט צו צו איהר,
ציהט דעם וועגל. פאזיציאן).

(פארהאנג פאלט).

פיערטער אקט.

(א צימער ביי דער דיר, דאס וועלכע פון דעם צווייטען אקט
משה שמעהט און פאקט די זאכען וועג).

משה (רופט): סערקע! סערקעלע!

אויפטריט סערקע.

סערקע: וואס איז דאס, משה'ניו? פארהערט מאקע צוועק?
ווערט מיר נישט פאלגען נאך אביסעלע ווארטען?
משה: ער מתי, ביי וואנען זאל איך ווארטען? דו וועהסט
דאך, און ווי האלט זיך שטאהל און איהן אן יענעם, און אויף מיר
וועל ווי אפילו נישט קוקען. וואס-וועט וועלסטו, איך זאל בעקומען
א צעבראכען הארץ? איי!
סערקע: אוי וואל זיין אונזערע שונאים מיט מיין שלים-
בול אין איינעם. (שריט): למך! שוין פון צוויי שעה האט ער זיך
דארט איינגעשלאסען אין איינעם מיט זיין איידים דעם חוצפה'ניק,
און וואס זי טהון דארט בידע, ווייס איך נישט. איך האב שוין א
פאר מאל אנגעקלאפט און זי עפענען נישט. (קוויטשעט) למך, וואס
טהוטו דארט? צו דיר רעד איך! וואס ענטפערסטו נישט שלים-
בול מיין?

למך (פון איינזעניג): האב ציט, קליפה!

סערקע: האט זיך נאך מיר אויסגעראכט, צי האט מיר
מאקע ער גערופען קליפה?

משה: עס האט זיך דיר נישט אויסגעראכט, נאך ער האט
דיר ממש אנגערופען קליפה.

סערקע: ווער האט דאס סערקעלען גערופען קליפה?
למך? קאן איך דאס מינע אייערען גלויבען? סידען דאס איז
נישט געווען למך.

משה: הקול... קול למך, דאס קול איז געווען למך'ס.
נאך די חוצפה איז נישט וועג. נאך ווארט, שוועסטער, האסטו
דען ערשט נישט געזאגט, אז ער איז פערשפארט מיט איהם?
סערקע: יא, ברודער'ניו, דו האסט רעכט, דאס האט

ער מיין למדן אוי איבערגעקערט. אוי אז צעברעכען האט ער
געזאגט זינען פֿון אידער ...

אויפטריט למך און הערמאן.

למך (אויסגעפוגט אין א צינדער): האלט דעם פוסק, אין
מיין שטוב וויל איך נישט הערען קללות, שטיל זאל זיין!
סערקע: למך.

למך: סערקעלע! אהער נעה! באלד וועלען מיר געהן צו
א חתונה, אין אויף דער חתונה בין איך א מחותן און אנהאנגער-
פֿיהרער, און אז איך בין אנהאנגערפֿיהרער ביזטו דאך אנהאנגער-
פֿיהרערקע, געה-ושע שוין און מהו דילך אן, אבער מאך נישט קיין
צופיעל שהיות, דו הערסט וואס איך רעד צו דיר? שוין זאל איך
דיך זעהן אנגעטהון! (א טוט מיט די פֿיס): נו דו שטעהסט נאך?
סערקע: און דו ווילסט מיר איינערדען, אז דאס איז מיין
למך? יודישע קינדער, מען האט מיר איבערגעבויטען מיין מאן.

אויפטריט ראזא (אויסגעפוגט).

ראזא: מול טוב איך, רבי למך, מחותן און אנהאנגערפֿיהרער.
און מול טוב דיר אויך מיין הערמאן, צווייטער אנהאנגערפֿיהרער.
און מול טוב דיר אויך, מאמעניו, אבער וואס זעה איך, ביזט נאך
נאך נישט אנגעטהון? דו ביזט דאך א מחותנס'טע און אנהאנגער-
פֿיהרערין!

סערקע: ערשטענס, משה'ניו, איך בעט דיך, גייעב מיר
א קניפ אין דער האנד, ווארום, מיר דאכט זיך, אז דאס אלמדינג
איז נאך א חלום.

משה: מיר קומט עס אויך פֿאר, ווי א חלום, נישט גע-
קלאפט-נישט געבלאזען, אין פלוצים מחותנים.

סערקע: טאכטער, דערצעהל מיר אויך, וואס איז דא?
ראזא: וואס זאל זיין, מיין הערמאן זאל לעבען איז פֿריהער
אהיים געקומען, און זאגט מיט אילעניש: ראזעלע, שנעל מהו
דיך אן, וויל באלד געהען מיר אויף א חתונה, ביי ווערדער מיר

בידע זענען אנהאנגערפֿיהרער, און אזוי ווי מיין מאן זאל לעבען
האט נאך אויסגערעדט, האב איך שוין אזוי געטהון, ווי ער האט
מיר געהייסען.

סערקע: אזוי, ווי דיין מאן האט נאך אויסגערעדט,
האסטו איהם באלד געפאלגט, און איהם נאך נישט פֿריהער איבער-
פֿרעגט ווער א חתונה, וואס א חתונה? ווי הייסט ער בעפֿעהלט
דיר, וואס ביזטו עפעס זינען א דיענסט?

הערמאן: ראזעלע, אהער צו מיר!

ראזעלע: דא בין איך, מיין הערמאן!

סערקע: (ווייניגער): א שטענעם כבוד גייעסטו אָב דיין מאן?

מען, אין מיט'ן דרינגען לאזטו מיר, שטעהן און אנטלויפסט נאך
פֿון מיר?

ראזא: זי מיר מוהל, מאמעניו, דעם כבוד, וואס א
קינד איז שולדיג א מאמען, וועל איך דיר שמענדיג אָבערען,
אָבער וועסטו נאך אָנהויבען מיך צו לערנען, ווי אזוי לעבען מיט
מיין מאן, וועל איך דיך איבערלאזען אין מיטען רעדען און באלד
אויסקנעהן.

למך: אז ווי וועט היינט נישט צעטראסקעט ווערען וועט זיין
מיט נסים.

הערמאן: אזוי האב איך ווי געלערנט צו מהן, ווען מיר
האָבען ביידע געשלאסען שלום, און גלויבט מיר, שוויגער, אז
איינער קינד וועט פֿיעל גליקליכער זיין, ווען ווי וועט פֿאלגען דעם
לעהרער (ער ווייזט אויף זיך). איידער די לעהרערקע.

למך: א קוועטש מיט די אייגען, און די טרעהרען זענען
דא.

סערקע (בען): פֿון וועמען לאכען זי, למך?

משה (געהט צו למדן און צו הערמאן): זאגט מיר, איך בעט

אייך, ביי וועמען איז די חתונה?

הערמאן: הא?

למך: ווי וויל ביי אונז אויסנארען! (מיט ברעכט שמען און

א שווען)

משה: איך זעה שוין, אז איך האב דא נישט וואס צו מהן!

איך פאָהר צוריק קיין ביטשומש און וועל חתונה האָבען מיט
אביטשומשעכע! (אב).

ר א ז א : מאמעניו, ווילסט מיר פאָרנען? דיין מאן הייסט
זיך דאָ אַנטהון. געה שוין און מהו דאָ אָן.

ס ע ר ק ע : אז אַנטהון זאָל מען איהם שוין און וואָס איך
ווייס, וואָס הייסט איך זאָל מיר אַנטהון, וואָס הייסט איך
בין אַמחהניסטע? ביי וועמען? ווער האָט עס חתונה. אדרבה
זאָג עס מיר אויך!

ה ע ר מ א : איך הייס נישט, ראָזעלע!

ס ע ר ק ע : פאַרוואָס?

ה ע ר מ א : פֿרעגט איינער מאן, דאָס דארף ער אייך
זאָגען!

ס ע ר ק ע : אָבער דו זעהסט דאָך, אז ער ענטפֿערט מיר
נישט.

ס ע ר ק ע (קוויטשעט): איך פֿרעג דאָך איהם יאָ.

ה ע ר מ א : נאָן, דאָס הייסט נישט געפֿרעגט, נאָר גע-
קוויטשעט, אז נישט פֿרובט נאָר און פֿרעגט איהם נאָר מיט אזא מאָן.
ווי איינער טאָכטער האָט געפֿרעגט ביי איהר מאן. ראָזעלע, ווי
דיין מאמען, ווי אזוי אַ ווייב דארף רעדען צו אַ מאן.

ר א ז א ל ע (געהט צו, זעצט זיך אויפֿן שוים): וואָס האָסטו גע-
זאָגט, ליבערער הערמאן? מיר זענען אינטערפֿיהרער? יאָ, מיינערער
הערמאן, נאָר אויף שמחות זאָלען מיר שטענדיג במדע געהן.
אָבער זאָג מיר, ליבערער הערמאן, ווער איז דען אייגענטליך דאָס
גליקליכע פֿאַרל, ביי וועמען מיר זענען אינטערפֿיהרער?

ה ע ר מ א : האָט איהר עס געהערט, שוויגער?

ס ע ר ק ע : נו יאָ, די הנהגער דארפֿען זיך לערנען ביי די
איינער...

ה ע ר מ א : מיט אזא זיסען מאן האָט מירן ראָזעלע איהר
מאן געפֿרעגט, און זעלבסט פֿערשטענדליך האָט איהר מאן מיט
דעם זעלבן מאן איהר געענטפֿערט.

ס ע ר ק ע : נו וואָס-זשע האָסטו איהר געענטפֿערט? ווער
האָט עס חתונה?

ל מ ד : וי וויל ביי אונז אויסנארען.

ה ע ר מ א : ראָזעלען האָט איהר מאן געענטפֿערט, אייך
דארף איינער מאן ענטפֿערן, פֿרעגט איהם ווי אַ מענטש, וועט ער
איך ענטפֿערן, ווי אַ מענטש, נישט אזוי, רבי למך?

ל מ ד : אייגענטליך... הם... נאָר ווי זאָגט מען עס... הם...
בקיזור... זאָל מען פֿרעגן.

ס ע ר ק ע : מיר זענען אונטערפֿיהרער, האָסטו געזאָגט,
למך?

ה ע ר מ א : ליבערער למך.

ס ע ר ק ע (וויצט): ליבערער למך! מיר זענען אונטערפֿיהר-
ער האָסטו געזאָגט?

ל מ ד : אזוי האָב איך געזאָגט!

ס ע ר ק ע (א קוויטשעט): אָבער וואָס הייסט מיר זענען אונטער-
פֿיהרערס! און דו זאָגסט נישט ביי וועמען?

ה ע ר מ א : שוין וויעדער אַ קוויטשע!

ס ע ר ק ע (הערב זינגענד): וואָס-זשע זאָל איך מהן, אז איך
בין אנדערש נישט געוואוינט געוואָרען, נ קים אהער, למך!

ה ע ר מ א : ליבערער למך.

ס ע ר ק ע : אוי, אויף וואָס סערקעלע איז איבערגעקומען!
זאָג-זשע מיר, ליבערער למך, ווער איז דאָס גליקליכע פֿאַרל, ביי
וועמען מיר זענען אונטערפֿיהרערס?

ל מ ד : ביי וועמען מיר זענען אונטערפֿיהרערס, ווילסט
וויסען האָ? (ער ווייזט איהר אָן אויף זיין שוים, אז זי זאָגט זיך זעצט).

ס ע ר ק ע : אוי איך שטעם מיר!

ל מ ד : נו, קליפה!

ס ע ר ק ע (זעצט זיך אויף זיין שוים): ווער זענען עס די חתן
בלה?

ל מ ד : ווער די חתן בלה איז ווילסטו, וויסען, האָ? אז
דו פֿרעגסט מיר איז נישט מעהר ווי רעכט, איך זאָל דיר ענט-
פֿערן ווער איך דיר, א ודאי וועל איך דיר ענטפֿערן, אָבער

(ווארפט זי אַראָב) פֿריהער מהו דאָ אָן, און דערנאָך ערשט
וועל איך עס דיר זאָגען, אַנטהון האָב איך געזאָגט! (א מופ)

מִיָּמִין בָּנִים. אֲזוּי הָאֵב אִיךְ בַּעֲשָׁלְאָסְעֵן אִון אֲזוּי וועט ווִין.
 רֶאָז וועלע: קום, אִיךְ וועל דיר העלפֿען זיך אָנמרוֹן, וועסטו
 שטעלער פֿערמיג ווערען (אָב מיט איהר).
 ה ע ר מ א נ : רבֿי לֵמך, תלמיד מִינער ! בראוּאָ בראוּמיסֵמאָ
 דאָ, חאָ, חאָ!
 ל מ ד : אױ רעבעניו מִינער (קושען זיך). דאָנקען נאָם, יעצט
 ווער אִיךְ מִין קינד פֿערזאָרגען, זי האָט געוואָלט ווִין אַמאָם.
 אױ אַמאָם דאָס מוז אױף איהר טאַטען. (מציגט, בײַדע שט
 שטאַרץ).

פערואאנדלונג.

(א) בארמאן, א חתונה. למך, סערקע, ראזש, הערמאן,
דינה'לעך אלס ברה, וויצען אויסגעשוצט, עם קומען צוריק
גראטולירען 4 וויכער).
ווינען.

ווער עס מאכט א שמחה'לעך, קומען מיר ווייבער צו געהן,
און אויף יעדע שמחה'לעך שטעלען מיר זיך שיען;
ווער עס מאכט א חתונה, מאנצען מיר אן א סוף.
דא איז היינט א חתונה, ווינשען מיר מול טוב.
דער זיווג זאל גליקליך זיין, עס זאל זיין שיען און פֿיין
איחר חתן-פֿילה האָט גליק פֿיעל.
עלערן נחת האָט,
זיט נאָר נעבענשט פֿון נאָט,
איהר האָט יעצט ערירט אַינער צייל.
(ביים).
ס'אָר אַ: דו פֿלה, זאָלסט ניט וויינען, דיין שמחה'לה בעשעניגן
קומען מיר שוועסטערל צו דיר.
צווייטע: מיט דיר מין פֿרידע טייל איך נאָר דיר, נאָר דיר
מאָען פֿרעהליך קומען מיר שוועסטערל צו דיר!

ד. ר. ט. ע. : צויעב דיר קומען מיר מאכען פרעהליך נאך דיר .
לומטיג מונטער אן א שיעור .
ט. ל. ע. : שמחות , נאמעניו , שמחות נאך שמחות נוטע זאל זיך ביי
אונז יודען .
נאט. שמער צופריערען , אין דיין האנד ליעגט גליק אין פרייד
נאך אין לאנגע גוטע יאהר , דאס גיעב דאס יונגע פאך
נוטע יאהר , דאס גיעב דאס יונגע פאך . (עלמערען נחת
א. ז. ח.) :

אויפמריט פערשיעדענע געסט גראטולירען
און זינגען :

פאר : מיט גליק מיט דער רעכטער פֿום צו דער חופה קומט
מיט גליק. אהיים צוריק, נאָט זאָר געבען, דיעזען פֿאַר
געוונד און לעסען לאַנגע יאָהר.
עס זאָל זיין וואויל און זיס, נאָר מיט דער רעכטער פֿום.
יֵא, יֵא, יֵא, יֵא, בײַם. (אדעס אָב).

אויפֿטרייט פֿאַפּעסמאַן. יעקב איז קאַמיסאַר.

פֿאַפּעס קאַ: מײַן הערצליכען דאנק, הערר קאַמיסאַר.
די צערמאַניע וועט נישט לאנג דויערן און נאכהער בין איך ווייטער
אײַער נעפֿטאנגענע.
קאַמיסאַר: מאדאם פאַפּעס קאַ, אײַער וואונש בין איך
נאכגעקומען און וועל געוויס ווארמען, ביז די צערמאַניע וועט
פֿאַראַיבערנעהן.
קאַמיסאַר: שען, אײַער ביטע איז בײַ מיר אײַן בעפֿעהל.
(אב).

יעקב: מומער, דו וויסט נישט האָס אַך לידע, ציט דו
האָסט מינע שולד אויף דיר גענומען.
פאָפּעסקא: שטיי, מען זאל דיר נישט דערהערען.
יעקב: אָבער אַך וויל, מען זאל מיך יאָ הערען.
פאָפּעסקא: קינד מינס, ברעך נישט דעם שבעה, דו
האָסט געשוואָרען צו שחטען

יעקב: ווייל דו האסט מיך דערצו געצוואונגען. אבער מין געוויסען גייעט מיר קיין רוהע. ערלויבע, מוטער, די גאנצע וואר-הייט צו ענטדעקען. איך בין איבערצייגט דאס איך ווער בארד פרייגעשפראכען ווערען, דען עס וואר דאך אין אונגליקליכער צופאל.

פאפאסקא: יא, אבער בערענקע דיר, קינד מינס, דען דער מויטער איז א קריסט, און דערצו אין פאפאסקא, און ווען דו וואלט שטעהן אלס אונגעקלאגטער, דו איין יודע, ווילסטו פון רומענישען געריכט ערווארטען גערעכטיגקייט? איך דאנענען בין מאראם פאפאסקא. מיך בעהאנדעלט מען העפליך, דו האסט עס דאך געוועהן.

יעקב: דערווייל ביזטו פון דינער פרייהייט בערויבט, דו העלכער ביזט גאנץ אונשולדיג.

פאפאסקא: אונשולדיג אין בעזען פאל. אבער יענע שולד? אך... (וואנקט, פארט אויף א בענקעל).

יעקב: מוטער: נאך ליבערע מוטער, (און די קוליסען) די חופה שנעלער.

אויפטריט אלעם: (מיט דער חופה).

מען שמעלט די חופה, מען פיהרט אונטער חתן-בלה, דער חון וינגט מיט אדיר על הכר.

פאפאסקא: ווארטעט! שטעהנדיג דא אונטער דער חופה לעבען דיר, מין יעקב, שוועבט פאר מיר פאר מינע אויגען דער גיסט פון דיין מויטער פאטער יצחק! זי מיר מיכל.

למר: חון, מאכט אין אל מלא רחמים דעם חתן'ס פאטער זי"ל רב יצחק... (דער חון מאכט א אל מלא רחמים בון את נשמת רב יצחק). פאפאסקא פארט און שמארבט עס ווערט א געטומעל, מען געחמט אדעק די חופה. יעקב פארט צו דער מוטער עס ווערט אסאך, גאנצער וינגט ער דאס ווענע-דיער: „עביג געדענקען וואלטו דין מוטערס ליער". א. ו. ו. דאנאמא.

(פארהאנג פאלט).

אוי איז דאס א מאמע.

1.

אניאלטער אלמן ווער רייד, זיין ווייב איז ערשט 2 וואכען טויט, האטש ער האט קינדער אסך געהייראט האט ער מיט א מויד.

און נאך דער חתונה ברענגט ער אריין דאס ווייבעלע אין שטוב,

די קינדער רעדט דער אלטער אין, זי האבען ווי א מאמע ליעב.

די קינדער בלייבען טרויעריג שטעהן און זאגען צו זיך אלעם:

(ריצערן):

אוי איז דאס א מאמע

דאס מול אויף איהר טאטען

די כפרה מעג זי ווערען,

יא פאר א גאנצען פאלק סאלדאטען.

דעם טאטען, נאך א ווייב מאכט פערנגיגען.

קינדער נאך א מאמע איז שווער צו קריגען.

אוי איז דאס א מאמע, דאס מול אויף איהר טאטען.

2.

אין אלטע פרוי איז אין שטארק געווען, געדויען האט מען מאמע זי;

מיט מירלעך לעגט זי נאך אומגען,

און זי פערשלעפען דער רוח וויסט וואו

בחורים, מענער פלעגען פליהען

צו איהר דארט אין א הינטער-גאס

נאך צו דער טאטען פלעגט זי ציהען

ווען נעשטארבען איז די מאמע צימערל
 נאך געזאגט האט איהר דאס גאנצע שטערטיל
 געזאגט:

אוי איז דאס א מאמע א. ז. וו.

I.

איך בין א ווייבעל ווער א נומע, ווי מין באפע וואו
 זיך מ'הען.
 און האט נאך ווער צו מיר א ביסע — בין איך פערטיג
 באלד צו טוען
 דו מענסט פערלאנגען. וואס נישט איז, וואס איז נאך דא
 אין מין הויז,
 קום צו מיר דו פוילסט געוויס, נאך דאס איינע געהט
 איך אויס:

געזאגט:

נומער ברודער, נישט געחאפט, חאפען איז נישט נישט.
 אז דו וועסט חאפען, וועל איך קלאפען, ביז אין בלוט
 וועסטו קריגען אנגעקלאפט, אז דער קאפ וועט
 דיר אראפ
 און וועסטו וויסען יונגער מאן, אז מען חאפט ברייט
 מען זיך אפ.

II.

איך קען א מידעל ווער א שענע, א יונגען מאן א גאנצען
 מאכער.
 זי איז א שטילע, א פלינע, און ער א מאוס'ער דבר-א-חר
 דאס זיך דאס פארל בעקענט, און ער קומט שוין צו
 איהר אלע מאג,
 ער הייבט אן קריכען מיט די הענט, זי ניעט איהם
 באלד דעם פסוק וואג

(רעפערט):

III.

איך ווער א מאל אין שטוב אליין, קענער איז נישט
 געווען דאן
 איך ווער עס קוקט זיך מיר אריין, א שעהנער הויכער
 יונגער מאן
 אהין נעקומען איז ער ניד, אנגעחאפט מיך בי דער האנד,
 און געזאגט צו מיר, איך ליעב נאך דיר, געזאגט האב
 איך איהם: יונגער מאן

(רעפערט):

IV

איך האב א פריינדעל הייסט ער איציק, ער האט א חייבעל
 ווער שוין
 זי איז וואויל, קלוג, און ווייזיג. נאך הער וואס מיט איהר
 איז געשעהן:
 זי האט זיך אפגעקערט מיט א שארלאטאן, זי וואל אנט-
 לויפען פון איהר מאנס הויז,
 זי וואל דאס טוען — קומט אן איהר מאן, חאפט ער דעם
 בחור און שרייט אויס.

